

Parivaskamma in Thai- Isan society from the past to the present

Thipphavit Saichart^{1*}

¹ Mahachulalongkornrajavidyalay University, Khon Kaen Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: sanya2515_15@hotmail.com

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the Parivaskamma into the Isan Thai society from the past to the present. Practicing past karma is an individual matter with the aim of purifying oneself from impurities. Relief from serious offenses that have many penalties: Direct Sangkhadises offense Monks who are in retreat themselves will retreat from mingling with the group and live alone in a quiet place for the effect of freeing themselves from their sins. There is punishment for monks who enter the retreat and conduct themselves clearly outside the framework of the Dhamma and Vinaya. and there were no other rituals such as Brahmin ordination. Phutthaphisek and exorcism, etc., of past religious practices in Isan Thai society. This is clearly different from the current period of initiation. Because at present it will be a form of traditional merit making done as a group. There is more than one purpose. Both want to be relieved of serious offenses and want to provide knowledge in the practice of Dhamma and discipline. and meditation for monks and interested citizens. There are public relations for monks as well as the public to come and participate in this merit-making ceremony as much as possible. As a result, it will be a force in sustaining and spreading Buddhism even more widely. There are no penalties. It's a compromise. Compromise between each other There are other ceremonies such as the Brahmin ordination ceremony. Buddhist consecration and exorcism rituals are involved. As a result, the purpose of entering the Parivaskamma has changed as seen today.

Keywords: Parivaskamma, Thai Society, Isan

การเข้าปรีวาสกรรมในสังคมไทยอีสานจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ^{1*}

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sanya2515_15@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอการเข้าปรีวาสกรรมในสังคมไทยอีสานจากอดีตสู่ปัจจุบัน การเข้าปรีวาสกรรมในอดีตเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อชำระล้างมลทิน ปลดเปลื้องอาบัติหนักที่มีโทษมากคือ อาบัติสังฆาทิเสส โดยตรง ภิกษุผู้อยู่ปรีวาสกรรมเองก็จะหลีกเลี่ยงจากการคลุกคลีด้วยหมู่คณะไปอยู่แต่เพียงรูปเดียวในที่สงบสงัดเพื่อผลในการปลดเปลื้องตนเองจากอาบัติ มีการลงโทษแก่ภิกษุผู้เข้าปรีวาสกรรมแล้วประพฤตินอกกรอบแห่งพระธรรมวินัยข้อวัตรปฏิบัติอย่างชัดเจน และไม่มีการจัดพิธีกรรมอื่นๆ เช่น การบวชชีพรามณ์ พุทธาภิเษกและการสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น ของการเข้าปรีวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสาน ซึ่งแตกต่างจากการเข้าปรีวาสกรรมในปัจจุบันอย่างชัดเจน เพราะปัจจุบันจะเป็นลักษณะรูปแบบของบุญประเพณีทำกันเป็นหมู่คณะ มีจุดมุ่งหมายมากกว่าหนึ่งอย่างคือ ทั้งต้องการปลดเปลื้องอาบัติที่มีโทษมากและต้องการจะอบรมให้ความรู้ในข้อวัตรปฏิบัติพระธรรมวินัย และพระกรรมฐานแก่พระภิกษุสงฆ์และประชาชนผู้สนใจ มีการประชาสัมพันธ์ให้พระภิกษุสงฆ์รวมทั้งประชาชนให้มาเข้าร่วมในบุญเข้าปรีวาสกรรมนี้ให้มากที่สุด เพื่อผลคือจะได้เป็นกำลังในการจรรโลงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ไม่มีบทลงโทษใด เป็นความประณีประนอม อะลุ่มอล่วยระหว่างกัน มีการจัดพิธีกรรมอื่น เช่น พิธีบวชชีพรามณ์ พุทธาภิเษกและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้จุดมุ่งหมายในการเข้าปรีวาสกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเข้าปรีวาสกรรม, สังคมไทย, อีสาน

© 2023 JS DP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

การเข้าอยู่ปรีวาสกรรมเป็นส่วนหนึ่งในสิกขาบทของพระวินัย ที่กล่าวถึงข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับพระภิกษุที่ก้าวล่วงหรือละเมิดสิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่งในสังฆาทิเสสทั้ง 13 สิกขาบท การเข้าอยู่ปรีวาสกรรมในสมัยพุทธกาลมีขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติอาบัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุแล้ว ภิกษุทั้งหลายในสมัยพุทธกาลต้องอาบัติสังฆาทิเสสในสิกขาบทต่างๆ และมีการเข้าอยู่ปรีวาสกรรมในสำนักสงฆ์มากขึ้น แต่ก็ยังประพฤตินไม่เหมาะสมโดยประการต่างๆ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติติปรีวาสิกวัตร 94 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 8 หมวด สำหรับให้ภิกษุผู้อยู่ปรีวาสกรรมได้ประพฤติการประพฤติวัตรตลอดเวลา สร้างความลำบากให้แก่ภิกษุผู้อยู่ปรีวาสกรรมเป็นอย่างมาก พระพุทธองค์ยังได้ทรงบัญญัติข้อปฏิบัติเพิ่มเติมอีก เช่น การเก็บวัตร การสมาทานวัตร เป็นต้น การเข้าอยู่ปรีวาสกรรมในสมัยพุทธกาลจึงมี 4 อย่าง คือ ปฏิจันนปรีวาส อปฏิจันนปรีวาส สุทนต์ปรีวาส สโมธานปรีวาส (พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, 2556)

ในปัจจุบันการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทย เป็นการชำระศีลในส่วนที่เป็นครุกาบัติที่พอแก้ไขได้ทำความบกพร่องของศีลให้มีความสมบูรณ์ขึ้น มีขั้นตอนและวิธีการเข้าอยู่ คือ ขั้นตอนและวิธีการก่อนเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการขณะเข้าอยู่ ขั้นตอนและวิธีการหลังเข้าอยู่ กิจกรรมการเข้าอยู่ปริวาสกรรม เช่น การฟังธรรม การนั่งสมาธิ เดินจงกรม การบอกรัตน การเก็บวัตร เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติใน แต่ละสำนักมีความแตกต่างกัน โดยยึดถือตามธรรมเนียมในแต่ละท้องถิ่นตามรูปแบบของคณะครูบาอาจารย์ที่ได้นำปฏิบัติสืบๆ กันมา แต่ไม่ว่าการเข้าอยู่ปริวาสกรรมจะมีรูปแบบการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน คือ เพื่อความบริสุทธิ์แห่งศีล และเพื่อความผ่องใสแห่งจิต (พระภิกษุสงฆ์ อนุตตโร (โคตรศรีกุล), 2555)

บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอการเข้าปริวาสกรรมในสังคมไทยอีสานจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยมุ่งหวังว่าให้ประชาชนมีความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาและเชื่อมโยงให้เห็นคุณค่าการปริวาสกรรมตาม ประเพณี “ฮีต 12” ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

รูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสาน

รูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องที่ว่าด้วยระเบียบวิธีลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดสิกขาบท ชื่อสังฆาติเสสข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด ด้วยการอยู่ปริวาสกรรม ให้ครบตามจำนวนวันที่ตนเองปกปิดไว้ จนกว่าจะสิ้นสุดของขั้นตอนการออกจากอาบัติดังกล่าว จึงชื่อว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในสิกขาบทเหมือนเดิม ในประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการให้เห็นรูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสาน

หากจะกล่าวถึงรูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสานแล้ว ประการแรกสุดนั้นที่เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนก็ได้แก่ขั้นเตรียมงาน ถ้าเราหันมามองตามเนื้อหาของวินัยเท่าที่ปรากฏอยู่ตามคัมภีร์ต่างๆ โดยเฉพาะคัมภีร์จุลวรรคก็พอทราบได้ว่ารูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสานนั้น มีพัฒนาการมาจากการเข้าปริวาสกรรมในสมัยพุทธกาล เพราะเนื่องจากว่าในสมัยนั้นมีการอยู่ปริวาสกันมากมายพอสมควร (วิ.จ. (ไทย) 6/84/106) แต่ว่าการอยู่ปริวาสในสมัยนั้นไม่ใช่ปริวาสจัดตั้งเหมือนในสมัยปัจจุบัน หมายความว่า การอยู่ปริวาสในสมัยนั้นเป็นปริวาสที่พระลูกกรรมเป็นผู้ริเริ่มขึ้นเอง เพื่อชำระความมัวหมองอันเกิดจากการละเมิดครุกาบัติของตนโดยตรง กล่าวคือเมื่อภิกษุรูปใดต้องครุกาบัติเข้าแล้ว เธอจะปิดไว้หรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อเธอต้องการที่จะเปลื้องอาบัตินั้น เธอก็เข้าไปแจ้งความประสงค์ให้สงฆ์ทราบ อาจจะเป็นรูปเดียวหรือหลายรูปก็ได้ จากนั้นก็ขอปริวาสนั้นๆ เพื่อประโยชน์แก่การประพฤติ เมื่อสงฆ์รับทราบแล้วก็ให้ปริวาสตามที่เธอขอ นั้น การอยู่ประพฤติปริวาสก็เป็นอันเริ่มต้นขึ้นแล้วตั้งแต่วินาทีนั้นเป็นต้นไป จนกว่าจะสิ้นสุดขั้นตอนสุดท้ายคืออาทาน ซึ่งคณะสงฆ์ฝ่ายอาจารย์กรรมผู้ทำหน้าที่อนุเคราะห์แทบไม่มีบทบาทอะไรเลย มีแต่คอยตอบสนองด้านสังฆกรรมเท่านั้น ผู้ที่มีบทบาทและเป็นผู้ริเริ่มงานกลับเป็นฝ่ายลูกกรรมเองตากหากซึ่งอาจจะมีการรูปก็ได้ (พระมหาสม สิริบุญ โณ, 2539)

แต่การเข้าปริวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสานนั้น นับว่าเป็นบทบาทของคณะสงฆ์ที่เป็นอาจารย์กรรมโดยสิ้นเชิง ทุกขั้นตอนถูกกำหนดบทบาทด้วยคณะอาจารย์กรรมจนหมดสิ้น นับตั้งแต่กำหนดวันที่จัดงาน โฆษณากำหนดตัวบุคคลที่จะรับผิดชอบในแผนกต่างๆ เช่น แผนกประชาสัมพันธ์ วิชาการ ปฏิคม อบรมและสถานที่ เป็นต้น ในแต่ละหน้าที่ก็มีความละเอียดแยกย่อยออกไปอีก เช่น การโฆษณาเองก็มีรูปแบบต่างๆ ที่เพิ่มพูนความซับซ้อนแสดงออกในรูปแบบหลากหลายทางสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ ก็ไม่ยกเว้น นี้ถือว่าเป็นข้อแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่ว่าข้อแตกต่างนี้ก็ไม่ใช่ว่าเป็นผลเสียแต่ประการใด อาจถือได้ว่าเป็นวิวัฒนาการหรือการปรับเปลี่ยนกระบวนการของบรรดาพระอาจารย์กรรม เพื่อให้

เกิดความรวดเร็วสะดวกและมีเป้าหมายที่เด่นชัดในการรวมตัวกันก็เป็นได้ ถ้าผู้จัดมีเป้าหมายที่ดีเพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ด้านสังคมกรรมแก่พระลูกกรรมจริงๆ ก็นับว่าดีแท้ ส่วนการปฏิบัติธรรมนั้นถือว่าเป็นผลพลอยได้ทางอ้อมอย่างดีเยี่ยมอยู่แล้ว แต่หากผู้จัดทำมุ่งหมายเพียงเพื่อจะแสดงแสนยานุภาพของตนและพวกของตนเท่านั้น หรือมีจุดมุ่งหมายอื่น เช่น แสวงลาภจึงจัดขึ้นเพื่อได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการนั้น ก็นับว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงที่น่าวิตกมาก (พระมหาสม สิริปัญโญ, 2539)

ประการต่อมาก็ได้แก่ระยะเวลาที่กำหนดจัดงานปรีวาสนโดยทั่วไปแล้วช่วงเวลาที่นิยมจัดงานปรีวาสนกันมากที่สุดก็เห็นจะเป็นช่วงหลังออกพรรษา ไปจนถึงหลังสัปดาห์ธรรมสนามหลวงและหลังสัปดาห์บาสก็มิบ้างแต่ไม่มาก เพราะหลังจากช่วงที่กล่าวมาแล้วถ้าเป็นพระบวชใหม่ส่วนมากก็จะสึกกันเกือบหมดแล้ว ข้อสังเกตก็มีอยู่ว่าภายในพรรษานั้นไม่ค่อยมีที่ใดเลยที่จัดงานปรีวาสน จะมีอยู่บ้างก็น้อยมากและสำนักที่จัดปรีวาสนในพรรษานี้จะต้องเป็นสำนักใหญ่ที่มีพระจำพรรษามากมายพอแก่สังฆกรรม ซึ่งนั้นก็ถือว่าเป็นข้อแตกต่างอีกข้อหนึ่งที่เห็นเด่นชัด เพราะในสมัยพุทธกาลเองก็มีหลักฐานทางคัมภีร์ว่าพระนิยมนิยมอยู่ปรีวาสนกันในช่วงเข้าพรรษาดังมีข้อความว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ ณ วัดเชตวันของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ในเมืองสาวัตถีครั้งนั้นภิกษุทั้งหลายอยู่ปรีวาสนยินดีในการรับไหว้เป็นต้น พระองค์จึงทรงปรับอาบัติทุกกฎแก่พวกเธอเสีย จากนั้นก็ตรัสว่า..ภิกษุทั้งหลายเรอนุญาติกิจ 5 อย่างคือ อุโบสถหนึ่ง ปวารณาหนึ่ง ผ้าอาบน้ำฝนหนึ่ง การสละภัตตรหนึ่ง และการรับภัตตรหนึ่ง แก่ภิกษุที่อยู่ปรีวาสน (วิ.จ. (ไทย) 6/75/100)

อีกประการหนึ่งเห็นจะเป็นเรื่องทั่วไป เช่น เรื่องปฏิบัติธรรม ตลอดถึงแนวการสอน การออกบิณฑบาต เวลาฉัน และระเบียบที่เป็นข้อปลีกย่อยอื่นๆ อีกมากมาย แต่ความแตกต่างที่วุ่นวายที่คั่นดูตามหลักฐานก็ยังไม่เป็นที่ใดเลยที่ได้กล่าวถึงการอยู่ปรีวาสนกันในลักษณะจัดตั้งหรือปรีวาสนสำเร็จรูปอย่างปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็คัมภีร์วิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค และคัมภีร์บริวารก็ตาม คงมีแต่การกล่าวถึงเงื่อนไขหลักของภูฐานวิธี คือ ปรีวาสน มานัต มุลาภปฏิภัสสนา และอัพภานเท่านั้น ถึงแม้จะมีบางแห่งที่พระอรธกถาจารย์ท่านได้อธิบายไว้บ้างแล้วในหนังสือรุ่นหลังๆ แต่ก็ยังมีได้ให้ความกระจ่างแจ้งอะไรมากมายนัก โดยเฉพาะส่วนย่อยของการจัดเช่นในปัจจุบันนี้ ส่วนปรีวาสนในปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็นปรีวาสนแบบสำเร็จรูปเต็มที (พระมหาสม สิริปัญโญ, 2539)

ประการสุดท้าย ได้แก่ ความแตกต่างของรูปแบบการเข้าปรีวาสนในอดีตของสังคมไทยอีสาน ที่เห็นว่าเป็นปรีวาสนแบบสำเร็จรูปในบัดนี้ ก็ยังมีความแตกต่างกันบ้างในบางอย่าง ความแตกต่างที่วุ่นวายนั้นอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมกำหนดให้ก็ได้ แต่ส่วนมากก็เป็นเรื่องของส่วนประกอบโดยทั่วไปของงานเท่านั้น ในด้านสังฆกรรมที่ใช้อยู่ในการเข้าขอปรีวาสนก็ดี ขอมานัตก็ดี อัพภานก็ดี ต้องกระทำในสีมาทั้งสิ้น โดยทั่วไปก็นิยมขอหมู่ แต่พอสวดก็สวดเดี่ยวหรือถ้าพระมากก็สวดครั้งละสอง-สามรูปแต่ไม่เกินสาม การสวดครั้งละ 2-3 รูปเช่นนี้ ขึ้นอยู่กับจำนวนของพระที่เข้าขอว่ามีมากน้อยแค่ไหน บางสำนักจัดเป็นพันสองพันก็มี ที่จะอธิบายต่อไปนี้ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องแปลกมาก เพราะการทำสังฆกรรมทุกชนิดจะไม่เปิดโอกาสให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปนั่งอยู่ร่วมในเขตสีมาเป็นอันขาด คือในขณะที่สงฆ์กำลังสวดอยู่ตื่อนั้น ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องที่อยู่นอกหัตถบาสน บุคคลที่วุ่นวายต้องไม่เข้าไปนั่งหรือยืนอยู่ในเขตสีมาเข้าไปหาตัวอุโบสถเป็นอันขาด ถ้ายังมีอยู่กรรมนั้นก็ชื่อว่าใช้ไม่ได้ (พระมหาสม สิริปัญโญ, 2539)

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงรูปแบบการเข้าปรีวาสนกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสานแล้ว พอที่จะสรุปให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจน ดังต่อไปนี้ (สมพร พิมรัตน์, 2540)

1. เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล
2. มีจุดมุ่งหมายเพื่อชำระล้างมลทิน ปลดเปลื้องอาบัติหนักที่มีโทษมากคือ อาบัติสังฆาทิเสสโดยตรง

3. ฝึกปฏิบัติอยู่ปริวาสกรรม จะหลีกเลี่ยงจากการคลุกคลีด้วยหมู่คณะไปอยู่แต่เพียงรูปเดียวในที่สงบสงัดเพื่อผลในการปลดปล่อยตนเองจากอาบัติ

4. มีการลงโทษแก่ภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมแล้ว ประพฤติตนออกนอกกรอบแห่งพระธรรมวินัยข้อวัตรปฏิบัติอย่างชัดเจน

5. ไม่มีการจัดพิธีกรรมอื่นๆ เช่น การบวชชีพราหมณ์ พุทธาภิเษกและการสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น

ดังนั้น การเข้าปริวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสานนั้น จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อชำระล้างมลทินความมัวหมอง คืออาบัติหนักที่มีโทษมากที่สุดจนได้ล่วงละเมิดอย่างเด็ดขาด เป็นกิจของสงฆ์โดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวข้องกับฆราวาส แม้แต่การบวชชีพราหมณ์แก่อุบาสกและอุบาสิกาก็ตาม จะเน้นความสำคัญไปที่ตัวบุคคลเป็นหลัก และกระทำกันอย่างเรียบง่ายไร้พิธีรีตองมากเหมือนกับที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ต่างกับสมัยปัจจุบันที่เป็นการประยุกต์โดยมีจุดมุ่งหมายแยกย่อยออกไปอีกคือ เพื่อปลดปล่อยอาบัติหนัก เพื่ออบรมสั่งสอนให้ความรู้เกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติ และความรู้ในด้านอื่นๆ แก่พระภิกษุสงฆ์ซึ่งมาจากถิ่นต่างๆ กัน ที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน ให้นำเอาความรู้ที่ได้จากการอยู่ปริวาสกรรมเหล่านั้นกลับไปพัฒนาตนและอบรมประชาชนในท้องถิ่นของตนให้มีคุณภาพ มีศีลธรรม คุณธรรมประจำใจ ในการดำรงชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งก็นับว่าเป็นอุบายที่แยบยลยิ่งอีกวิธีหนึ่ง

รูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน

การอยู่ปริวาสกรรมของภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส เป็นเรื่องของพระที่ล่วงละเมิดพระวินัยหรือศีลแล้วเกิดโทษหรือความผิด เมื่อเกิดโทษแล้วก็ต้องมีการลงโทษอันเป็นเรื่องธรรมดา จึงมีรูปแบบ กระบวนการ ขั้นตอนในการออกจากอาบัตินี้ดังกล่าว ดังนั้นรูปแบบ กระบวนการ และขั้นตอนการเข้าปริวาสกรรมในปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง ในประเด็นต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สมพร พิมรัตน์, 2540)

1. ขั้นตอนเตรียมการ

ประการแรกเลยก็ต้องมีการจัดเตรียมการในการทำบุญเข้าปริวาสกรรมนี้ จากการศึกษาเอกสารของการเข้าปริวาสกรรมในสังคมไทยอีสานปัจจุบัน ซึ่งมีรูปแบบ กระบวนการ และขั้นตอนต่างๆ ที่พอสรุปให้เห็นตามที่ปรากฏในปัจจุบันตามลำดับ ดังนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์

1.1.1 ป้ายโฆษณา ทางวัดที่จัดงานปริวาสกรรม มักจะขึ้นป้ายประกาศขนาดใหญ่เชิญชวน พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมในประเพณีบุญเข้าปริวาสกรรม โดยมีข้อความที่บ่งบอกถึงประเภทของบุญ กำหนดการ วันเวลา และสถานที่เอาไว้อย่างชัดเจน

1.1.2 ทางสถานีวิทยุ ทางวัดได้จัดให้มีการออกอากาศโฆษณาทางสถานีวิทยุ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อผลคือชักชวนบรรดา พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และประชาชนผู้สนใจ การทำบุญเนื่องในประเพณีเข้าปริวาสกรรมนี้ได้รับทราบถึงกำหนดการ วันเวลา สถานที่โดยทั่วกัน

1.1.3 ฎีกา ทางวัดจะมีฎีกาบอกบุญไปยังพ่อค้า แม่ค้า คหบดี หน่วยงาน องค์กรเอกชน ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาเพื่อเชิญชวนให้ร่วมสนับสนุนในการทำบุญตามประเพณี

1.2 สถานที่

โดยทั่วไปแล้วเกี่ยวกับสถานที่นั้น ทางวัดจะจัดไว้เป็น 2 แห่ง ได้แก่

1.2.1 สถานที่เข้าปรีวากรรมของพระภิกษุที่มาเข้าปรีวากรรม เขตแห่งการเข้าปรีวากรรมจะมีการกำหนดเขตให้ชัดเจน โดยการชิงเชือกฟาง หรือเส้นด้ายรอบบริเวณที่เป็นเขตปรีวากรรม

1.2.2 สถานที่ปฏิบัติธรรมของอุบาสก อุบาสิกา สถานที่อยู่ปฏิบัติธรรมของอุบาสก ผู้ที่ปรารถนาจะประพฤติธรรมให้ยิ่งกว่า โดยการสมาทานศีลแปด ตลอดวันเวลาแห่งการเข้าปรีวากรรมของพระภิกษุเป็นเวลา 9 วัน 10 คืน หรืออาจจะไม่ครบตามกำหนดก็ได้ ไม่มีการบังคับแล้วแต่ความสะดวกสบายของผู้ที่จะเข้าร่วมในพิธีกรรมนี้ ทางวัดจะจัดให้อยู่ ณ ที่มุมแห่งใดแห่งหนึ่งของสถานที่วัด ซึ่งห่างจากสถานที่เข้าปรีวากรรมของพระภิกษุและของอุบาสก อุบาสิกาอยู่มากพอสมควร

1.2.3 กองอำนวยการจัดงาน สถานที่แห่งนี้จำเป็นต้องจัดให้มี ภายในสถานที่ที่จะประกอบไปด้วย พระพุทธรูป แจกันดอกไม้ สมุดลงทေးเขียนพระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกาผู้เข้าร่วมในการเข้าปรีวากรรม ผู้รับบริจาครวมทั้งมีเครื่องกระจายเสียงซึ่งใช้ในการประกาศเชิญชวนประชาชนผู้ผ่านไปมาให้ร่วมอนุโมทนาการทำบุญตามประเพณีนี้อีกด้วย

1.2.4 ฟาม หรือ ปะรำกลาง เป็นศูนย์กลางแห่งการทำกิจวัตรประจำวันตามประเพณีเกือบทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการประชุมทำวัตร ไหว้พระสวดมนต์ การรับฟังการอบรมจากพระเถรานุเถระทั้งหลาย รวมถึงการฝึกอบรมพระกรรมฐานและยังใช้เป็นต่างศาลาโรงฉันอีกด้วย ฟามหรือปะรำกลางนี้ทางวัดจะสร้างขึ้น โดยการนำเอาต้นที่มากกลาง จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับความใหญ่ของงาน ส่วนมากจะมีการประดับตกแต่งอย่างดี เป็นรูปลักษณะต่างๆ ด้วยผ้าหลากสี ทำให้เกิดความเจริญตาและชวนให้เลื่อมใสในพิธีกรรมอย่างยิ่ง และภายในฟามหรือปะรำกลางจะมีวัตถุสิ่งของต่างๆ เช่น โต๊ะหมู่บูชา ธรรมาสน์ เป็นต้น

1.2.5 สถานที่พักของพระอาจารย์กรรม ทางวัดจะจัดให้มีสถานที่พักของพระอาจารย์กรรมแยกออกต่างหาก ห่างจากที่อยู่พระภิกษุผู้เข้าปรีวากรรมมากพอสมควร สถานที่แห่งนี้จะเป็นที่พักที่หลับนอน พักผ่อนของพระอาจารย์กรรมตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายของงาน

1.2.6 ห้องน้ำห้องส้วมนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัดที่มีชื่อเสียงเช่นนี้ ดังนั้นทางวัดต้องจัดเตรียมห้องน้ำห้องส้วม ให้เพียงพอต่อจำนวนคน ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุผู้อยู่ปรีวากรรม พระอาจารย์กรรม อุบาสกและอุบาสิกา แต่อาศัยที่วัดเป็นวัดใหญ่ สถานที่ดังกล่าวจึงมีจำนวนเพียงพอไม่เป็นอันเดือดร้อนแก่ผู้แสวงบุญแต่ประการใด

1.2.7 โรงครัวชั่วคราว เนื่องจากสถานที่จัดงานอยู่ในป่าช้า ดังนั้น ทางวัดจึงต้องจัดสร้างโรงครัวชั่วคราวขึ้น โดยการใช้เต็นท์ มุงบังกันแดด เมื่อเวลากลางวัน โรงครัวชั่วคราวจะเป็นสถานที่ประกอบอาหารเสริมสำหรับพระภิกษุในกรณีที่มีปัญหาที่ไม่พอฉันหรือในช่วงการถวายน้ำปานะซึ่งหมายถึงน้ำซึ่งสมควรจะใช้ในการดื่มกินมีน้ำและน้ำหวาน เป็นต้น

1.3 วัตถุสิ่งของ

วัตถุสิ่งของจำเป็น ซึ่งทางวัดจะต้องจัดเตรียมให้มีไว้พร้อมก่อนการจัดงานบุญเข้าปรีวากรรมในครั้งนี้มีดังนี้

1.3.1 โต๊ะหมู่บูชา ทางวัดจะใช้โต๊ะหมู่บูชาชุดใหญ่หรือชุดกลางก็ได้ ในการนำมาตั้งเพื่อประกอบพิธีกรรม สวดมนต์ไหว้พระ หรือกระทำกิจกรรมใดก็ตามที่เป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์สมกับที่บุญนี้เป็นบุญใหญ่ บนโต๊ะ จะประกอบไปด้วยพระพุทธรูปทองสำริด พานพุ่มขนาดใหญ่ แจกันดอกไม้ เชิงเทียนและกระถางรูปและหมากเบ็ง ด้านข้างขอโต๊ะหมู่ทางด้านขวาของพระพุทธรูปจะประกอบไปด้วยธงชาติผืนใหญ่ ด้านซ้ายของพระพุทธรูปจะตั้งไว้ด้วยพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1.3.2 โองน้ำมนต์ โองน้ำมนต์จะเป็นโองน้ำมंत्रขนาดใหญ่ จำนวน 3 ใบ ตั้งอยู่บนโต๊ะหมู่บูชา บรรจุน้ำเต็มรอบปากโองจะยึดและผูกโยงด้วยด้ายสายสิญจน์หลายรอบและหลายเส้นโยงระยงออกมารอบขอบบิรมณฑล โองน้ำมนต์

นี้ในสมัยโบราณจะไม่ตั้งโถงน้ำมนต์แยกไว้ต่างหากจากสถานที่ประชุมทำกิจวัตรของพระภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมอย่างไร ปัจจุบัน หากจะตั้งเอาไว้ในท่ามกลางแห่งภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมเหล่านั้น เพื่อภิกษุทั้งหลายจะได้ร่วมกันทำน้ำมนต์และในขณะเดียวกัน น้ำอันนี้ก็จะคือน้ำที่พระเถระใช้สาธตสงลงโทษแก่พระภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรม ซึ่งคือธรรมาสน์และผ้าผืน กฏระเบียบและกติกาสถาบันอีกด้วย

1.3.3 ด้ายสายสิญจน์ ด้ายสายสิญจน์นี้จะทำด้วยฝ้ายดิบนิยมใช้เป็นใจมาต่อกัน โดยชาวบ้านกำหนดว่าฝ้าย 1 ม้วนมี 5 ใจแต่ละใจจะแบ่งออกเป็น 3 เส้นและทบเป็น 9 เส้น ตามความเชื่อในด้านความเป็นสิริมงคล โดยให้มีความยาวครอบคลุมสถานที่สำหรับเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมทั้งนี้เพื่อเป็นการแบ่งเขตที่อยู่ของพระผู้เข้าปริวาสกับบรรดาพระภิกษุปกติทั่วไป และเขตแดนนี้พระภิกษุผู้เป็นปกติทั้งหลายหาควรเข้าไปไม่

1.3.4 ธงชาติและธงเสมาธรรมจักร ธงชาติและธงเสมาธรรมจักรมีขนาดยาวและกว้างพอประมาณ นับว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในประเพณีบุญเข้าปริวาสกรรมที่ว่าได้ ทางวัดได้ปักธงทั้งสองนี้สอดสลับกันไปมาในสองข้างทางเข้าวัดไปจนถึงบริเวณงานซึ่งจัดขึ้นบริเวณสำนักวิปัสสนากรรมฐานใกล้กับเมรุเผาศพของวัด การปักธงชาติและธงเสมานี้ ถือว่า เป็นการบอกให้ผู้คนที่สัญจรผ่านไปมาให้ได้ทราบว่า ทางวัดกำลังจัดงานบุญบำเพ็ญกุศล ถ้าใครมีจิตศรัทธาก็สามารถเข้าไปทำบุญร่วมกับทางวัดได้

1.3.5 ศาลเพิงตา ศาลเพิงตาจะถูกสร้างขึ้นด้วยไม้ไผ่มี 4 เสา ยกสูงขึ้นเพิงตา มีไม้ตียึดติดกับหัวเสาทั้งสี่ พื้นรองด้วยไม้ไผ่ขัดและฝารอบด้วยไม้ไผ่ขัดเช่นเดียวกัน บนศาลเพิงตาจะประกอบไปด้วย พระพุทธรูป 1 องค์ ผ้าไตร 1 ไตร ชั้นหมากเบ็ง 1 คู่ เทียน 1 คู่ และรูป 3 ดอกและร่มสำหรับกันไม้ให้องค์พระพุทธรูปถูกแดดอีก 1 อัน

1.3.6 ข้าวสารและอาหารแห้ง ข้าวสารอาหารแห้ง นับว่าเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ดังนั้น เพื่อความสมบูรณ์ของงานและป้องกันความบกพร่องอันอาจจะเกิดขึ้นทางวัดจะจัดให้มีการประขามสัมพันธ์เป็นฎีกาบอกบุญไปยังพ่อค้า คหบดี ห้างร้านต่างๆ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดงาน พร้อมทั้งขอบริจาคสิ่งของต่างๆตามกำลังศรัทธา ซึ่งเมื่อได้มาแล้ว ก็จะมอบหมายให้แม่ชี ซึ่งมีสำนักชีอยู่ในเขตป่าช้าของวัดเป็นผู้ทำการจัดเก็บรวบรวมไว้ก่อนวันงาน พร้อมกับทำบุญชื่อกับคุณเลอาไว้อย่างเรียบร้อย ครั้นพอถึงวันงานจึงจะนำเอาสิ่งของเหล่านั้น รวมทั้งรายนามของผู้บริจาคปัจจัยสนับสนุนเอามาอ่าน เพื่อบุคคลและห้างร้านนั้นจะได้ร่วมอนุโมทนาในกุศลผลบุญที่พวกเขาได้สร้างขึ้น

1.3.7 ธรรมาสน์ เป็นที่สำหรับนั่งแสดงธรรมและให้การอบรมของพระเถระนุเถระแก่บรรดาพระภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมและอุบาสก อุบาสิกา และประชาชนผู้สนใจ ตัวธรรมาสน์จะทำด้วยไม้ มีขาสี่ขา พื้นปูด้วยไม้กระดานแข็ง ด้านข้างยกสูงและมีที่วางพอนั่งที่วางสิ่งของที่หายากหายากเอาไว้ได้ ด้านหลังมีไม้เป็นพนักพิง ธรรมาสน์ที่วัดแห่งนี้มีความสวยงามสลักเสลาลวดลายอย่างวิจิตรยิ่ง และตรงขาของธรรมาสน์จะแกะสลักเป็นขาลิงหมี

1.3.8 อาสนะ ได้แก่ที่ปูรองนั่งของพระเถระนุเถระตลอดจนพระภิกษุทั้งหลายผู้เป็นปกติอาจารย์ ส่วนมากจะทำจากผ้าใยสังเคราะห์มีความกว้างประมาณหนึ่งศอกเศษส่วนอาสนะหรือที่สำหรับรองนั่งของพระภิกษุ ผู้เข้าปริวาสกรรมจะต้องจัดหามาเอง

1.3.9 เสื่อ คือวัสดุที่ทำจากกกหรือไหลหรือฝื่อ เสื่อเป็นสิ่งที่วัดจะต้องจัดเตรียมเอาไว้สำหรับให้พระภิกษุผู้เข้าปริวาสได้เอาไว้นั่งและนอน จะขาดเสียมิได้

1.3.10 หมอน หมอนก็เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งที่ทางวัดได้จัดเตรียมเอาไว้สำหรับพระภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมผู้มีความต้องการ ทั้งนี้เพราะพระภิกษุเหล่านั้นมาแต่ไกล ไม่สะดวกในการที่จะแบกขนสัมภาระเหล่านี้มาด้วย ดังนั้นทางวัดจึงได้จัดเตรียมเอาไว้

1.4 บุคคล

เนื่องจากบุญประเพณีนี้เป็นบุญใหญ่ ดังนั้นทางวัดจึงจำเป็นต้องเตรียมบุคลากรทางด้านต่างๆ ให้พร้อม ซึ่งในการเข้าปรีวากรรมเมื่อปี 2538 ที่ผ่านมาจากวัดได้จัดเตรียมบุคคลดังนี้

1.4.1 การจัดเตรียมวิทยากร วิทยากรผู้ที่จะมาให้ความรู้แก่พระภิกษุผู้เข้าปรีวากรรม รวมทั้งอุบาสก อุบาสิกาและประชาชนทั่วไปผู้สนใจในการรับฟังการอบรมหลักธรรม และพระกรรมฐาน การจัดเตรียมวิทยากรถือว่าเป็นหัวใจสำคัญงานนี้จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าวิทยากรมีส่วนสำคัญอย่างมาก ถ้าได้วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการที่ชักนำจิตใจกลุ่มเมลาจิตใจของบรรดาพระภิกษุ อุบาสกอุบาสิกาตลอดจนประชาชนทั่วไปให้พวกเขาเหล่านั้นได้รู้ในสิ่งที่ยังไม่เคยได้รู้ได้ฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยได้ฟัง นับว่าจะเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนาอย่างมากและถือว่างานประเพณีนี้ได้สำเร็จผลเกินครึ่งหนึ่งแล้ว

1.4.2 การจัดเตรียมแต่งตั้งพระภิกษุสามเณรตลอดจนทายกทายิกาในหน้าที่ต่างๆ เป็นต้นว่า การรับรายงานตัว การจัดเตรียมน้ำดื่มและน้ำปานะการต้อนรับ เจ้าหน้าที่จัดเตรียมเครื่องอาหารคาวหวาน และเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ถือว่าเป็นหน้าที่ที่ทางวัดจะต้องจัดแต่งตั้งเอาไว้เพื่อป้องกันไม่ให้งานบุญเข้าปรีวากรรมนี้บกพร่อง

1.4.3 พระกรรมวาจาจารย์ทางวัดจะจัดนิมนต์พระเถระผู้มีความรู้ความสามารถ เพื่อมาเป็นพระกรรมวาจาจารย์สวดให้กับพระภิกษุผู้ที่จะเข้าอยู่ปรีวากรรมใน 3 วาระคือ ในการอยู่ปรีวาส หมายถึง การอยู่ใช้ คือภิกษุต้องอาบัติหนักแล้ว ปกปิดไว้จำนวนกี่วันก็เดือน หรือกี่ปี เมื่อมาประพฤติปรีวาสจะต้องอยู่ชดใช้ตามวันที่ตนเองได้ปกปิดไว้ หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึง การอยู่ค้างคืนการอยู่แรมคืน ชื่อกรรมที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสจะต้องประพฤติคือกักบริเวณตัวเองอยู่ในที่จำกัด ในการประพฤติมานัตต์ ซึ่งหมายถึง กรรมที่สงฆ์ทำแก่ ภิกษุผู้ต้องอาบัติหนักให้เป็นภิกษุที่นับเข้าหมู่สงฆ์ได้ เรียกว่า สวดมานัตต์ และในการออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ภิกษุจะต้องประพฤติมานัตต์ 6 ราตรี และในการขออภัยหมายถึง การชกกลับมา การรับภิกษุผู้ต้องอาบัติหนักที่อยู่ปรีวาสแล้ว ให้กลับคืนเป็นผู้บริสุทธิ์เหมือนเดิม ซึ่งในการเข้าปรีวากรรมที่วัดบูรพาภิรามนี้ ได้นิมนต์พระเถระเพื่อมาเป็นองค์สวดคือ พระกรรมวาจาจารย์จำนวน 3 รูป ทั้งนี้ก็เพราะจำนวนพระภิกษุสงฆ์ที่แสดงความจำนงในการขอยู่ปรีวากรรมนั้นมีมาก ดังนั้นจำนวนพระกรรมวาจาจึงต้องมากตามไปด้วยเพื่อไม่ให้แต่ละรูปเหนื่อยเกินไป

1.4.4 พระอาจารย์กรรม ทางวัดจะจัดนิมนต์พระภิกษุเพื่อมาเป็นพระพี่เลี้ยงแก่พระภิกษุผู้เข้าปรีวาสพร้อมกับเป็นหมู่สงฆ์ที่จะร่วมเป็นสักขีพยานในคราวทำสังฆกรรมอันสำคัญใน 3 วาระ คือ ปรีวาส มานัตต์ และอภัยทาน จำนวน 21 รูป

1.5 วันเวลา

เนื่องจากประเพณีบุญเข้าปรีวากรรมนี้ทางวัดได้จัดติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี ดังนั้น กำหนดวันในการเข้าปรีวากรรมของวัด จึงได้ถูกกำหนดเอาไว้ตายตัว คือวันใดวันหนึ่งที่กำหนดแล้วตายตัวของทุกปี โดยทุกปีทางวัดจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกำหนดวันนี้ จะคลาดเคลื่อนไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นการง่ายต่อการจดจำของบรรดาพระภิกษุผู้แสวงบุญเพื่อเข้าอยู่ปรีวากรรมนี้ในแต่ละปี จะได้จดจำวันได้อย่างแม่นยำ และสามารถมาร่วมงานบุญประเพณีนี้ได้โดยไม่มีผิดพลาด

ดังนั้น การจัดปรีวากรรมของแต่ละวัดในสังคมไทยอีสาน จึงมีสิ่งสำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ในขั้นนี้ก็จะประกอบไปด้วยการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ป้ายโฆษณา ทางสถานีวิทยุ ฎีกา ต่อมาก็เป็นเรื่องของสถานที่ ประกอบไปด้วยสถานที่เข้าปรีวากรรมของพระภิกษุที่เข้าปรีวากรรม สถานที่ปฏิบัติธรรมของอุบาสก อุบาสิกา ตามด้วยกองอำนวยการ

จัดงาน ผาม หรือ ปะรำกลาง สถานที่พักของพระอาจารย์กรรม ห่องน้ำห้องส้วม โรงครัวชั่วคราว บางวัดก็เพิ่มเรื่องของวัตถุสิ่งของ เช่น โต๊ะหมู่บูชา โองน้ามนต์ ด้ายสายสิญจน์ ธงชาติและธงเสมาธรรมจักร ศาลเพียงตา ข้าวสารและอาหารแห้ง ธรรมมาสน์ อาสนะ เสื่อ หมอน ส่วนด้านบุคคล ได้แก่ การจัดเตรียมวิทยากร การจัดเตรียมแต่งตั้งพระภิกษุสามเณรตลอดจน ทายกทายิกาในหน้าที่ต่างๆ พระกรรมวาจาจารย์ทางวัดจะจัดนิมนต์พระเถระผู้มีความรู้ความสามารถ พระอาจารย์กรรม และสุดท้ายก็จะเป็นเรื่องของวันเวลา ที่มีการกำหนดไว้แล้วอย่างชัดเจนตายตัวไม่คลาดเคลื่อนเหมาะสมตามฤดูกาลและความพร้อมของทางวัด

2. การดำเนินการจัดงานเข้าปริวาสกรรม

เมื่อกำหนดวันงาน ทางวัดอันประกอบไปด้วยพระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และทายกทายิกาทั้งหลาย ได้มาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่กำหนดคือ บริเวณที่จะประกอบพิธี ซึ่งขั้นตอนดำเนินการมีดังต่อไปนี้ (พระมหาสม สิริบุญโญ, 2539)

2.1 การรับรายงานตัว ทางวัดจะจัดให้มีสถานที่ในการรายงานตัวเพื่อเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุที่มาจากที่ต่างๆ และมีเครื่องหมายเป็นตัวเลขเพื่อปักไว้ที่มุมบนด้านขวาของหน้าอก เรียงตามลำดับผู้ที่มารายงานตัวก่อนหลัง ซึ่งบรรดาพระภิกษุบางรูปก็มาจากต่างจังหวัดที่อยู่ห่างไกลมาก เช่น จังหวัดภูเก็ต เชียงใหม่ สมุทรสาคร และอุบลราชธานี เป็นต้น แต่ด้วยแรงศรัทธาจึงได้พากันเดินทางมาเพื่อเข้าร่วมในพิธีกรรมนี้

2.2 การจัดให้เข้าอยู่อาศัย พระบางรูปซึ่งมาจากถิ่นไกล ส่วนมากจะมาก่อนวันงานประมาณ 1-3 วัน ดังนั้น พอถึงกำหนดวันงาน หลังรายงานตัว เพื่อลงทะเบียนแล้ว ก็จะมีพระภิกษุหรือสามเณรหรือฆราวาสตามแต่ทางวัดจะมอบหมาย นำไปยังสถานที่สำหรับเข้าปริวาสกรรม เพื่อปักกลดภายในขอบเขตของวงด้ายสายสิญจน์หรือเชือกฟางรอยคอดเพื่อสหธรรมิกที่จะติดตามมาภายหลังต่อไป

2.3 การรับบริจาค ทางวัดจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ทั้งพระภิกษุ และฆราวาสเพื่อรอรับศรัทธาจากบรรดาประชาชนผู้ใจบุญกุศลทั้งหลายที่จะร่วมกันบริจาคปัจจัยสี่เพื่อเป็นแรงสนับสนุนในบุญเข้าปริวาสกรรมอีกหน้าที่หนึ่ง

2.4 กิจวัตรประจำวัน ความเป็นไปของงานนับแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้าย หลังจากทำพิธีกรรมในการสมาทานอยู่ปริวาสกรรมเรียบร้อยแล้ว พระภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมจะต้องร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามกฎระเบียบของทางวัดคือ ทำวัตรสวดมนต์เช้า ออกบิณฑบาตซึ่งการออกบิณฑบาตนี้ บางวันก็ออกบิณฑบาตนอกวัด บางวันก็บิณฑบาตภายในวัด ซึ่งประชาชนทั้งหลายก็พากันมาร่วมทำบุญด้วยดีมิได้ขาดตกบกพร่อง ร่วมรับฟังโอวาทจากพระเถระ พักผ่อน ภาศบាយรังฟังโอวาทและฝึกปฏิบัติธรรม พักผ่อน ทำวัตรสวดมนต์เย็นรับฟังโอวาท และเข้าจำวัดในเวลาประมาณ 21 นาฬิกา ปฏิบัติอย่างนี้เป็นประจำทุกวัน ถ้าหากมีการฝ่าฝืนก็จะมีกลงโทษกันตามสมควร (สมพร พิมรัตน์, 2540)

ดังนั้น เมื่อกำหนดวันงานมาถึงแล้ว ทางวัดอันประกอบไปด้วยพระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และทายกทายิกาทั้งหลายก็จะมาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่กำหนดคือ บริเวณที่จะประกอบพิธี ซึ่งคณะกรรมการผู้ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ต่างๆ ก็จะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ เช่น การรับรายงานตัว การจัดให้เข้าอยู่อาศัยตามที่จัดไว้ให้ การรับบริจาคจากผู้เข้าร่วมงาน และผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป สุดท้ายก็จะเป็นการปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันกับทางวัดได้กำหนดไว้ จนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการของการเข้าปริวาสกรรม

3. องค์ประกอบในประเพณีบุญเข้าปริวาสกรรม

ในประเพณีบุญเข้าปริวาสกรรมนี้ จากการศึกษาสามารถที่จะจัดองค์ประกอบของประเพณีนี้ออก เป็น 4 ประการ คือ (พระมหาสมชัย รตนญาโณ, 2542)

1.1 บุคคล ในประเพณีบุญเข้าปรีวาสกรรมนี้ บุคคลซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งการเข้าปรีวาสกรรมและนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญสามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1.1 พระกรรมวาจาจารย์ ในการจัดงานเข้าปรีวาสกรรม ทางวัดจะต้องมีพระสงฆ์ผู้ธรรมวินัยด้วย พระสงฆ์เหล่านี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรมจะเป็นผู้นำในการนัดแนะทำข้อตกลงกับพระภิกษุผู้จะเจ้าอยู่ปรีวาสกรรมเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ในโรงอุโบสถ รวมทั้งเป็นผู้นำในการพิธีกรรมสงฆ์ทุกอย่างมีการทำวัตรสวดมนต์ให้ปรีวาสให้มานต์เป็นต้น เพื่อผลคือการชำระอาบัติ เครื่องเคร้าหมองของบรรดาภิกษุผู้เจ้าอยู่ปรีวาสกรรมทั้งหลาย

1.1.2 พระภิกษุผู้เข้าปรีวาสกรรมหรือพระลูกกรรม คือ พระภิกษุผู้ประสงค์จะเจ้าอยู่ปรีวาสกรรมเพื่อชำระตนให้บริสุทธิ์ปราศจากมลทินเครื่องเคร้าหมอง คืออาบัติสังฆาทิเสส โดยภิกษุผู้ต้องอาบัตินี้จะล่องละเมียดสิกขาบทโดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจก็ตามเมื่อทราบว่าจะต้องอาบัติเข้าแล้วจะต้องหาแนวทางเพื่อออกจากอาบัตินี้ ตามปกติธรรมดาในอดีต เท่าที่ปรากฏในพระธรรมวินัย พระภิกษุผู้ต้องอาบัตินี้ ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกัน จะต้องห่มผ้าเฉวียงบ่า เจ้าไปหาพระเถระกล่าวคำขออยู่ปรีวาสแต่ในสมัยปัจจุบัน ชาวอีสานได้มีการจัดพิธีกรรมนี้ขึ้นเป็นประจำ ดังนั้นพระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสหรือมิได้ต้อง หากแต่มีความประสงค์จะบำเพ็ญสมณธรรมให้อุภกฤษฎียิ่งไปกว่าธรรมดาที่ได้สมัครมาเพื่อขอเจ้าอยู่ปรีวาสกรรมด้วย ซึ่งในปีที่ออกวิจยมีพระภิกษุจากทุสสารทิศมาร่วมมากในบุญประเพณีมากเป็นพิเศษ คือมีจำนวน 300 รูป ซึ่งภิกษุผู้เข้าปรีวาสกรรมเหล่านี้จะต้องจัดเตรียมเครื่องนุ่งห่มและบริวารอื่นๆ มาใช้สำหรับตนแล้ว สิ่งที่เขาเสียมิได้คือ บาตร และกลด

1.1.3 พระอาจารย์กรรม ในประเพณีบุญเข้าปรีวาสกรรม ทางวัดต้องมีพระสงฆ์ที่เป็นพระอาจารย์กรรมจำนวน 21 รูป โดยพระอาจารย์กรรมจะเป็นพระปกตอาจารย์ที่คอยควบคุมดูแลเป็นพระพี่เลี้ยงให้การอบรมแก่พระผู้เจ้าอยู่ปรีวาสกรรม พระอาจารย์กรรมเหล่านี้ทางวัดได้นิมนต์มาจากวัดต่างๆ ในเขตจังหวัดนั้น หรือต่างจังหวัด สำหรับคุณสมบัติของพระภิกษุผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นพระอาจารย์กรรมที่วัดดังกล่าวนี้ ทางวัดจะเลือกเอาพระภิกษุที่มีอายุพรรษาตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป ทั้งนี้ก็เพื่อจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำแก่พระภิกษุที่เข้าปรีวาสกรรมได้ (สมพร พิมรัตน์, 2540)

1.2 วัตถุสิ่งของ ในการประกอบพิธีกรรมในการเข้าปรีวาสกรรมที่พบในวัด ได้แก่ โต๊ะหมู่บูชาซึ่งตั้งอยู่ภายในพระอุโบสถด้านหน้าพระพุทธรูปทองเหลืองขนาดใหญ่และเล็กจำนวนมาก บนโต๊ะหมู่บูชาประกอบไปด้วย พระพุทธรูป ปานพุ่ม แจกันใส่ดอกไม้ เชิงเทียนและกระถางธูปเช่นเดียวกับโต๊ะหมู่บูชาที่ตั้งเอาไว้ที่ปะรำสำหรับประกอบศาสนกิจ

1.3 สถานที่ ในการประกอบพิธีกรรมบุญเข้าปรีวาสกรรมสำหรับพระภิกษุผู้ที่ต้องเข้าปรีวาสกรรมนั้น มีอยู่จำนวน 2 แห่งด้วยกัน คือ

1.3.1 พระอุโบสถ พระอุโบสถของวัดจะใช้เป็นสถานที่สำหรับทำสังฆกรรมอันสำคัญในประเพณีบุญเข้าปรีวาสกรรมของพระภิกษุเข้าปรีวาสกรรม คือ ในคราวขอปรีวาสครั้งหนึ่ง ในคราวขอมานต์ครั้งหนึ่ง และในการขออัพภานต่อสงฆ์ครั้งหนึ่ง รวมเป็น 3 ครั้ง สังฆกิจเหล่านี้ไม่สามารถจะทำในสถานที่อื่นเว้นจากพระอุโบสถได้

1.3.2 สถานที่บำเพ็ญสมณกิจ มีทำวัตรสวดมนต์เช้า เย็น และฟังโอวาทของพระเถรานุเถระนั้น เป็นสถานที่ปลูกสร้างขึ้นมาอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งจะปลูกเป็นผามหรือปะรำเอาไว้กว้างใหญ่พอประมาณกับจำนวนสงฆ์ที่จะมาเข้าประพฤติปรีวาส สถานที่แห่งนี้ของทางวัดจะปลูกสร้างเอาไว้ใกล้ๆ กับสถานที่ในการเข้าปรีวาสกรรมของพระภิกษุสงฆ์ภายในบริเวณงาน

1.4 ระยะเวลาดำเนินงาน ระยะเวลาในดำเนินงาน ในการเข้าปรีวาสกรรมของวัดนั้นจะกำหนดเอาไว้วันใดวันหนึ่งที่ชัดเจน โดยมาจะเริ่มตั้งแต่หลังออกพรรษาไปแล้วจนถึงก่อนเข้าพรรษา 1 เดือน ของทุกปี ทั้งนี้เพราะกำหนดของวัน

ดังกล่าวทางวัดถือว่า เป็นความจำเป็นที่จะต้องจัดทำให้เป็นประจำทุกปี ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการง่ายในการจดจำของพระภิกษุ และประชาชนที่ประสงค์จะมาเข้าร่วมงานนี้ในปีต่อๆ ไปจะได้ไม่ต้องมีความสับสน (พระมหาสมชัย รตนาญาโณ, 2542)

ดังนั้น การจัดปฐมาภิเษกของแต่ละวัดในสังคมไทยอีสาน จึงมีสิ่งสำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ป้ายโฆษณา ทางสถานีวิทยุ ฎีกา สถานที่เข้าปฐมาภิเษกของพระภิกษุที่มาเข้าปฐมาภิเษก สถานที่ปฏิบัติธรรมของอุบาสก อุบาสิกา กองอำนวยการจัดงาน สถานที่พักของพระอาจารย์กรรม ห้องน้ำห้องส้วม โรงครัวชั่วคราว สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ โต๊ะหมู่บูชา โองาน้ำมนต์ ด้ายสายสิญจน์ ธงชาติและธงเสมาธรรมจักร บางแห่งก็มีศาลเพียงตา ข้าวสารและอาหารแห้ง ธรรมาสน์ อาสนะ เสื่อ หมอน เติริยมวิทยากร เติริยมแต่งตั้งพระภิกษุสามเณรตลอดจนทายกทายิกาในหน้าที่ต่างๆ สำหรับวันเวลานั้นจะถือเอาตามความเหมาะสมของฤดูกาลและความพร้อมของทางวัด

องค์ประกอบของการเข้าปฐมาภิเษกจึงประกอบไปด้วย บุคคล เช่น พระกรรมวาจาจารย์ พระภิกษุผู้เข้าปฐมาภิเษกหรือพระลูกกรรม พระอาจารย์กรรม สำหรับวัตถุสิ่งของก็จะประกอบด้วย โต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป พานพุ่ม แจกันใส่ดอกไม้ เเชิงเทียนและกระถางธูป สำหรับสถานที่นั้นก็จะประกอบไปด้วยพระอุโบสถ สถานที่บำเพ็ญสมณกิจ สุดท้ายเรื่องระยะเวลาดำเนินงานทางวัดจะกำหนดเอาวันใดวันหนึ่งที่ชัดเจนตายตัวไว้แล้ว เมื่อถึงวันงานทางวัดอันประกอบไปด้วยพระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และทายกทายิกาทั้งหลายก็จะมาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่กำหนดคือ บริเวณที่จะประกอบพิธี ซึ่งคณะกรรมการผู้ได้รับมอบหมายหน้าที่ต่างๆ ก็จะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ เช่น การรับรายงานตัว การจัดให้เข้าอยู่อาศัยตามที่ได้จัดไว้ให้ การรับบริจาคจากผู้เข้าร่วมงานและผู้ที่มีจิตศรัทธาทั่วไป สุดท้ายก็จะเป็นการปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันที่ทางวัดได้กำหนดไว้ จนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการของการเข้าปฐมาภิเษก

กระบวนการการเข้าปฐมาภิเษกในปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน

กระบวนการการเข้าปฐมาภิเษกในปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน ที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่สุทธันตปฐมาภิเษก ที่นิยมปฐมาภิเษกประเภทนี้ก็เพราะเป็นปฐมาภิเษกที่ต้องพลิกแพลงได้ตามอำนาจของสงฆ์ ดังนั้น ท่านจึงให้อยู่ปฐมาภิเษกเพียง 3 ราตรีเป็นส่วนมากก็ถือว่าเพียงพอ คณะสงฆ์ก็อนุญาตให้ขอมานต์ได้ ซึ่งความเป็นจริงแล้ว คำว่า สุทธันตปฐมาภิเษก เป็นปฐมาภิเษกที่ไม่มีกำหนดแน่นอน นับราตรีไม่ได้ หากคณะสงฆ์จะให้อยู่ถึง 10 ปี ก็ต้องอยู่ก็ต้องยอม ไม่มีทางอื่นที่จะเลือกเพราะขึ้นอยู่กับสงฆ์ ถ้าสงฆ์ยอมให้ขอมานต์ได้ในราตรีเดียวก็ถือว่าบริสุทธ์เช่นกัน แต่โดยทั่วไปทุกวันนี้ก็นิยมสมมุติเอาว่า 3 ราตรีเป็นเกณฑ์ สรุปว่าคณะสงฆ์ผู้จัดจะให้อยู่ราตรีเดียวก็ได้ (พระมหาไพฑูล อตถวิโส (วงศ์อามาตย์), 2545)

กระบวนการของการจัดปฐมาภิเษกในปัจจุบัน เบื้องต้นนั้นเมื่อผ่านการจัดเตรียมงานเรียบร้อยแล้ว ทางพระเจ้าหน้าที่จะให้สัญญาณระฆังหรือเครื่องขยายเสียงประชาสัมพันธ์ให้คณะสงฆ์ทั้งหมดไปรวมกันตามอุโบสถที่ประสานงานเตรียมไว้ ภายในอุโบสถจะมีคณะสงฆ์ที่พระอาจารย์กรรมประมาณ 6 รูป โดยรูปหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์สำหรับสวดให้ปฐมาภิเษก

เมื่อพร้อมกันแล้วประธานในพิธีนั้นจะสั่งให้คณะสงฆ์นับความีพระที่จะเข้าปฐมาภิเษกก็รูปในอุโบสถหลังนั้น สำหรับวิธีการนับนั้นจะใช้วิธีนับแบบให้แต่ละรูปออกเสียงแทนตัวเอง คือ รูปที่หนึ่งขวามีอสุจะนับหนึ่งที่ตัวท่าน แล้วรูปต่อมาก็จะนับสอง สามไปเรื่อยๆ จนครบ พอทราบจำนวนแน่นอนแล้ว ประธานในพิธีก็จะจุดธูปเทียน และกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย เมื่อจบแล้วภิกษุผู้เป็นหัวหน้าคณะสงฆ์ฝ่ายของพระลูกกรรม คือพระที่จะขอเข้าอยู่ปฐมาภิเษกขึ้นนะโม 3 จบแล้วจึงกล่าววณำเพื่อขอลุสุทธันตปฐมาภิเษกแบบหมู่

หลังจากที่ภิกษุได้ชำระสิกขาบทจนพ้นจากความมัวหมอง โดยผ่านขั้นตอนการประพาศปริวาส อย่างน้อย 3 ราตรี และ ผ่านการประพาศมานาน 6 ราตรีเป็นอย่างน้อย ซึ่งถือว่าได้ผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการของการประพาศวิญญานวิธี ตามที่พระวินัยกำหนด ถือว่าภิกษุนั้นไม่มีความมัวหมองหรือต่างพร้อยติดตัวแล้ว พระวินัยกำหนดให้คณะสงฆ์เรียกภิกษุผู้นั้น เข้าหมู่ได้ การเรียกเข้าหมู่นี้ เรียกว่า “อภกาน” โดยการใช้สงฆ์สวด จำนวน 20 รูปขึ้นไป เมื่อคณะสงฆ์ทำสังฆกรรมนี้แล้ว ภิกษุผู้นั้นถือว่าเป็น “ปริสุทโธ” คือเป็นภิกษุผู้บริสุทธิ์ มีสิทธิ์เท่ากันทุกอย่างในทางพระวินัย และในเรื่องของปัจจัยสี่ทั้งหลาย (พระมหาสมชาย รัตนญาโณ, 2542)

ดังนั้น กระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติในการเข้าปริวาสกรรมในปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน สามารถแบ่ง ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการขอเข้าอยู่ปริวาสกรรม ขั้นตอนการเข้าอยู่ประพาศปริวาสกรรม และขั้นตอนการขอ อภกาน ประเภทของปริวาสกรรมที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยอีสานปัจจุบัน ได้แก่สุทธันตปริวาส ที่ต้องอยู่เพื่อ ประพาศปริวาสอย่างน้อย 3 ราตรี อยู่ประพาศมานานอย่างน้อย 6 ราตรี และขออภกานในขั้นตอนสุดท้าย ในแต่ละขั้นตอน จะมีพระกรรมวาจาจารย์ 1 รูป เพื่อสวดให้ปริวาส มานัต และอภกานสำหรับภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรม เพียงแต่การขอปริวาส กรรม ขอมานัตนั้นมีพระกตัตตาจารย์ไม่ต่ำกว่า 5 รูป และการขออภกานมีพระกตัตตาจารย์ตั้งแต่ 21 รูปขึ้นไป จึงจะถือว่าปริวาสกรรมนั้นสมบูรณ์

พิธีกรรมอื่นที่มีในการเข้าปริวาสกรรมของสังคมไทยอีสาน

พิธีกรรมอื่นที่ปรากฏในการเข้าปริวาสกรรมของสังคมไทยอีสาน มีอยู่เพียงพิธีกรรมเดียวคือ พิธีกรรมการบวชชี พราหมณ์ ซึ่งทางวัดจะจัดให้สำหรับผู้ที่มีความประสงค์จะรักษาอุโบสถศีล คือศีลแปด เป็นการชั่วคราวในช่วงเวลาเข้าปริวาส กรรมนี้ หรืออาจจะน้อยกว่านั้น ก็แล้วแต่ความประสงค์ของผู้จะบวชไม่มีการบังคับว่าจะจะเป็น 3 วัน 5 วัน 7 วัน ก็ได้ ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องห้าม ทั้งนี้ เพราะการทำความดี สามารถทำได้ทุกขณะ เวลา การบวชชีพราหมณ์ ผู้มีความประสงค์ไม่ จำเป็นต้องปลงผม โกนคิ้ว เหมือนกับ การบวชชีของแม่ชีทั่วไปซึ่งเราสามารถพบเห็นได้ตามวัดหรือสำนักสงฆ์ต่างๆ เป็นแต่ เพียงว่าผู้มีความประสงค์จะต้องเตรียมผ้าถุงผ้าห่มให้เป็นสีขาว คือถ้าเป็นชายก็กางเกงขาว เสื้อขาว เป็นหญิงก็เสื้อขาว ผ้าถุง ขาว พร้อมกับเตรียมสัมภาระอื่นๆ เป็นต้นว่า มุ้ง ที่นอนและผ้าผัดเปลี่ยนอื่นๆ ซึ่งควรจะเป็นสีขาวเช่นเดียวกัน เพื่อจะมา พักค้างแรมที่วัดตามกำหนด เวลาที่ตนกะเอาไว้ในใจ ส่วนสถานที่นั้นทางวัดจัดเตรียมเอาไว้ให้เรียบร้อยแล้วแยกเป็นเขตที่อยู่ ของอุบาสก และอุบาสิกาไว้คนละฝ่ายไม่ปะปนกัน ซึ่งพิธีกรรมนี้จะเริ่มทำในตอนเย็นของวันก่อนวันเข้าปริวาสกรรมของ พระภิกษุหนึ่งวัน พิธีบวชชีจะทำงานๆ ก็คือ ผู้ประสงค์จะบวชจะจัดเตรียมขัน 5 ประกอบด้วย เทียน 5 คู่ ดอกไม้ 5 คู่ และ รูป 5 คู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้แทนรูปและนามตั้งข้อความว่าขันธ แปดว่า กอง พวก หมวด หมายถึง ส่วนของรูปและที่แยกเป็น 5 กองเรียกว่า ขันธ 5 มีในอภิธัมมัตถสังคหะคือ 1) รูป ได้แก่ ร่างกาย 2) เวทนา ได้แก่ ความรู้สึกสุขทุกข์ 3) สัญญา ได้แก่ ความจำได้หมายรู้ 4) สังขาร ความนึกคิด 5) วิญญาณ ได้แก่ ความรู้ซึ่งเมื่อคนเราได้ตายลงขันธทั้งห้า ก็จะดับสิ้นและจิตจะ ไปถือปฏิสนธิใหม่ ดังนั้นสิ่งของทั้งหมดที่เราได้ตกแต่งไว้ในขันธ 5 จึงมีความหมายใช้แทนกองแก่งสังขาร 5 กองดังที่กล่าวมา นี้ส่วนอีกนัยหนึ่งกล่าวว่า รูปใช้บูชาพระพุทธเจ้าผู้เปรียบเหมือนดวงประทีปของโลก เทียนใช้บูชาพระธรรม ส่วนดอกไม้ใช้ บูชาพระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามบทสวดสรรเสริญสังฆคุณ เป็นผู้ดำเนินรอยตามเบื้องยุคลบาท ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า มีศีลจรรยาวัตรตรงดงามดังนั้นกลิ่นของศีลของพระสงฆ์ จึงมีความงามและความหอม เหมือนเช่นดอกไม้และสามารถฟุ้งกระจายไปได้แม้ในที่ทวนลม และตามลม ส่วนขัน 8 นั้น ก็จะประกอบไปด้วย ดอกไม้ 8 คู่ เทียน 8 คู่ และรูป 8 คู่ ซึ่งขันแปดนี้ นิยมใช้ในพิธีกรรมบวงสรวง บางวัดก็อาจใช้ในพิธีนี้ร่วมกัน น้อมเข้าไปหาพระเถระหรือ

พระภิกษุผู้ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีความรู้ ความสามารถรูปใดรูปหนึ่ง กล่าวคำนมัสการพระรัตนตรัยแล้วอาราธนาศีล 8 รับศีลจากพระเถระก็เป็นอันเสร็จพิธีซึ่งพรากหมณ์เหล่านี้จะต้องทำกิจวัตร ไหว้พระสวดมนต์ รับฟังโอวาทจากผู้ทรงคุณความรู้ ร่วมกับพระภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรม ในทุกวันตามที่ตนกำหนดไว้ในใจหรือจนกว่าจะเสร็จบุญเข้าปริวาสกรรม (พระมหาสม สิริบุญโญ, 2539)

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า พิธีกรรมอื่นที่ปรากฏในงานปริวาสกรรม ซึ่งมีอยู่เพียงพิธีกรรมเดียวคือ พิธีกรรมการบวชซึ่งพรากหมณ์ ซึ่งทางวัดจะจัดให้สำหรับผู้ที่มีความประสงค์จะรักษาอุโบสถศีล คือศีลแปด เป็นการชั่วคราวในช่วงเวลาเข้าปริวาสกรรมนี้ หรืออาจจะน้อยกว่านั้น ก็แล้วแต่ความประสงค์ของผู้จะบวชไม่มีการบังคับว่าจะจะเป็น 3 วัน 5 วัน 7 วัน นอกจากนั้นก็ยังมีพิธีกรรมพิเศษในบางวัดที่เคยถือปฏิบัติจนเป็นประเพณี เช่น พิธีสวดสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาของชีวิต พิธีสวดพุทธาภิเษก เป็นต้น

กิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ในขณะที่อยู่ปริวาสกรรม

การอยู่ปริวาสกรรมของวัดที่จัดปริวาสกรรมในปัจจุบันของสังคมไทยอีสานนั้น โดยมีกำหนดการที่แน่นอน คือ จะถือเอาวันใดวันหนึ่งที่ตายตัวของทุกปี เพราะทางคณะกรรมการจัดงานพิจารณาว่าเป็นฤดูกาลที่เหมาะสมที่สุดของพระภิกษุสามเณร และอุบาสก อุบาสิกาทั่วไปที่จะมาร่วมงานได้ เนื่องจากพระภิกษุสามเณรจะสอบพระปริยัติธรรม แผนกธรรมเสร็จแล้ว ในขณะที่เดียวกันบางรูปที่เป็นพระบวชใหม่ใคร่จะลาสิกขา ต้องการอยู่ปริวาสกรรมก่อน เพื่อความไม่ประมาท ทั้งนี้เพราะประเพณีทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) จะให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก จึงเป็นโอกาสดีเพราะไม่รอนานเกินไป หลังจากออกพรรษาและรับกฐินเสร็จแล้ว ในส่วนของฆราวาสที่มาปฏิบัติธรรมและถวายความอุปถัมภ์แก่พระภิกษุสามเณรที่มาอยู่ปริวาสกรรมก็เป็นกิจที่ควรทำ เพราะถือว่าเป็นข้อปฏิบัติของชาวอีสานที่เรียกว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่ (จารีต ฮีตคอง) ซึ่งตรงกับข้อที่ 1 ในบรรดาหลายข้อของฮีตสิบสอง (พระมหาสม สิริบุญโญ, 2539)

อีกอย่างหนึ่งในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าวจนจะเสร็จแล้ว จึงทำให้พอมีเวลาปลีกตัวมาได้ และในขณะนั้นก็เป็นฤดูหนาวไม่มีฝนตกให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร และอุบาสก อุบาสิกาทั่วไปแต่ประการใด ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ทางวัดที่จัดปริวาสกรรมจึงได้กำหนดจัดงานปริวาสกรรมในช่วงเวลาที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดของทุกปี และปรากฏว่าได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตเป็นอย่างดี ส่วนการจัดงานของแต่ละวัดนั้น จะนิยมจัดเป็นเวลา 10-12 วัน โดยจะมีกำหนดการกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวัน ตั้งแต่วันแรกไปจนถึงวันสุดท้าย ที่ควรปฏิบัติตามดังต่อไปนี้ (พระมหาไพฑูล อตถวิโส (วงศ์อำมาตย์), 2545)

วันที่ 1 ของการเข้าปริวาสกรรม

เวลา 04.00 น.	ให้สัญญาณระฆัง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานตื่นขึ้นทำภารกิจส่วนตัว
เวลา 04.30 น.	ผู้ร่วมงานทั้งหมดพร้อมเพรียงกันที่ลานธรรม เพื่อทำวัตร สวดมนต์และปฏิบัติธรรมร่วมกัน
เวลา 06.00 น.	พระภิกษุสามเณรจะแบ่งสายออกมารับบิณฑบาตจากพุทธศาสนิกชนทั่วไป เมื่อรับบิณฑบาตมาแล้ว ทุกรูปจะต้องนำมารวมกันไว้ที่โรงครัว เพื่อเป็นการเผื่อแผ่แก่ท่านที่ไม่ได้ ออกรับบิณฑบาตตลอดถึงญาติโยมทั่วไปที่มาร่วมงานด้วย
เวลา 08.30-10.00 น.	ให้สัญญาณระฆังมาพร้อมกันที่ศาลาการเปรียญ เพื่อฉันภัตตาหาร เมื่อทุกฝ่ายพร้อมกันแล้วพิธีกรก็จะอาราธนาพระสงฆ์ที่เป็นองค์แสดงพระธรรมเทศนาขึ้นสู่

ธรรมมาสน์ หลังจากนั้นก็ทำพิธีไหว้พระ รับศีล ถวายสังฆทาน และอาราธนาธรรม ตั้งใจฟังธรรมต่อไป ในขณะที่พระภิกษุสามเณรก็จะพิจารณาฉันภัตตาหารไปด้วย ฟังพระธรรมเทศนาไปด้วยพอการแสดงธรรมจบลงก็จะถวายกัณฑ์เทศน์ และอนุโมทนา พระสงฆ์ทั้งนั้นให้พรเป็นภาษาบาลี เป็นเสร็จพิธี จากนั้นก็แยกย้ายกันไปพักผ่อนตามอัธยาศัย (การฉันภัตตาหารจะฉันเพียงครั้งเดียวในแต่ละวัน)

เวลา 12.00-17.00 น. ลงทะเบียนสำหรับผู้ร่วมงาน โดยให้กรอกลงในแบบฟอร์มที่ทางวัดเตรียมไว้ให้ สำหรับเอกสารที่ต้องนำมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่นั้นได้แก่ หนังสือสุทธิสำหรับพระภิกษุสามเณร และบัตรประจำตัวประชาชนสำหรับอุบาสก และอุบาสิกาทั่วไป เมื่อลงทะเบียนเรียบร้อยแล้ว ก็จะไปจัดแจงที่พักของแต่ละบุคคล ในส่วนของพระเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติดังนี้

- ก. คัดรายชื่อผู้ที่มีความประสงค์จะเป็นพระอาจารย์กรรม พระลูกกรรม พระเจ้าหน้าที่ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ว่ามีจำนวนเท่าใด
  - ข. คัดลำดับพรรษาของพระภิกษุที่จะเข้าอยู่ปริวาสกรรม
  - ค. เขียนป้ายเลขที่สำหรับติดหน้าทุกรูป/คน
  - ง. จัดที่นั่งไว้ที่ลานธรรมสำหรับแต่ละรูป/คนตามแผนผัง
- สวดมนต์ทำวัตรเย็นและปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานร่วมกัน

เวลา 18.00-21.00 น.

วันที่ 2 ของการเข้าปริวาสกรรม

- เวลา 04.00 น. ทำวัตรเช้า สวดมนต์ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานร่วมกัน
- เวลา 06.00 น. ออกรับบิณฑบาต
- เวลา 08.30-10.00 น. ฉันภัตตาหาร และฟังพระธรรมเทศนา
- เวลา 12.00-15.00 น. ขอปริวาสกรรม
- เวลา 16.00-17.00 น. ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยวิปัสสนาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ
- เวลา 18.00 น. ทำวัตร สวดมนต์เย็น
- เวลา 19.00-21.00 น. ทำพิธีปลุกนิเทศ เสร็จแล้วพระลูกกรรมสมათานวัตรปริวาส และเข้าที่พัก

วันที่ 3-11 ของการเข้าปริวาสกรรม

- เวลา 04.00 น. บอกว่าวัตรปริวาส ทำวัตรเช้า สวดมนต์ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานร่วมกัน และเก็บวัตรปริวาส สำหรับพระลูกกรรม
- เวลา 06.00 น. ออกรับบิณฑบาต
- เวลา 08.30-10.00 น. ฉันภัตตาหาร และฟังพระธรรมเทศนา
- เวลา 12.00 น. เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคามประธานฝ่ายสงฆ์กล่าวเปิดงาน (อาจจะเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองสูงสุดในจังหวัดหรืออำเภอ ตามแต่จะนิมนต์ที่เห็นสมควร)
- เวลา 13.00 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม และนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองมหาสารคาม

กล่าวต้อนรับ

เวลา 16.00-17.00 น.	ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยวิปัสสนาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เวลา 16.00 น.	ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน
เวลา 18.00 น.	ทำวัตร สวดมนต์เย็น
เวลา 19.00-21.00 น.	ฟังการบรรยายธรรมพิเศษ จบแล้วพระลูกกรรมสมาทานวัตรปริวาส แล้วจึงเข้าที่พัก

วันที่ 12 (วันสุดท้าย) ของการเข้าปริวาสกรรม

เวลา 04.00 น.	บอกรัตนมาต ทำวัตร สวดมนต์เช้า ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานร่วมกัน พระลูกกรรมเก็บวัตรมาต
เวลา 06.00 น.	ออกรับบิณฑบาต
เวลา 08.30 น.	ฉันภัตตาหาร และฟังพระธรรมเทศนา
เวลา 12.00-17.00 น.	ออกอัฟกาน
เวลา 19.00-21.00 น.	ทำพิธีปัจฉิมนิเทศ เสร็จแล้วเข้าที่พัก เตรียมตัวเดินทางกลับในวันพรุ่งนี้ (บางรูปวัดอยู่ใกล้ก็อาจจะกลับวันคืนนี้เลย อันนี้แล้วแต่ความสะดวกเรื่องยานพาหนะเป็นสำคัญ)

หมายเหตุ. กำหนดการนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ดังนั้น กำหนดการหรือกิจวัตรประจำวันของการเข้าปริวาสกรรมในปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน จะมีกิจกรรมประจำวันในลักษณะเดียวกันนี้ อาจจะมีแตกต่างไปบ้างก็เล็กน้อย แต่กิจวัตรหลักๆ เห็นจะได้แก่ การทำวัตร สวดมนต์เช้า-เย็น ออกรับบิณฑบาต ฉันภัตตาหาร ฟังธรรมเทศนา ปฏิบัติธรรม บอกรัตนมาต สมาทานวัต เก็บวัตร อย่างนี้เป็นต้น โดยมากแล้วก็จะเน้นให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัยและเรื่องอื่นๆ ที่เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนควรรู้ จึงได้มีการนิมนต์หรือเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากวัดและหน่วยงานต่างๆ เวียนกันมาให้ความรู้กันตลอดงาน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็ต้องการให้ผู้เข้าอยู่ปริวาสกรรมนั้นได้มีโอกาสฝึกประพฤติปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานไปด้วยในตัว เมื่อออกอัฟกานเสร็จจากการเข้าปริวาสกรรมแล้ว ก็จะได้นำความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าปริวาสกรรมนี้ไปเผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชนต่อไป

ปัญหาที่พบในงานปริวาสกรรมปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน

การประพฤติปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้นถ้าผู้ที่ไม่เคยได้ประพฤติมาก่อนจะไม่รู้เลยว่า มีความหลากหลายแค่ไหน สำหรับผู้ที่ผ่านมาแล้วอย่างซ้ำของเท่านั้นจึงได้รู้ถึงรสชาติของงานปริวาสได้เป็นอย่างดีความหลากหลายที่ว่านั้นก็คงไม่พ้นเรื่องปัญหาเล็กๆ น้อยๆ อันเกิดขึ้นจากพระอาจารย์กรรมกับพระลูกกรรมบ้าง อาจารย์กรรมกับอาจารย์กรรมบ้าง ลูกกรรมกับลูกกรรมเองบ้าง ในส่วนที่เป็นปัญหาของพระปริวาสนั้นพอประมวลได้ดังนี้ (พระมหาสม สิริปัญโญ, 2539)

1. ขาดความกระตือรือร้น ในการที่จะบำเพ็ญวัตรของตนให้สมบูรณ์ พอถึงเวลาให้ สัญญาณระฆังถ้าเป็นตอนกลางวันเพื่อนก็ต้องได้ค้อย ถ้าเป็นตอนค่อนรุ่งเพื่อนก็ต้องได้ตามจนถึงปรก เพราะความซี้เกียจที่สั่งสมมานาน ติระฆังก็แล้วเรียกทางเครื่องขยายเสียงก็เรียกแล้ว แต่ท่านก็ยังแสดงความเพียรด้วยการแบกหมอนอยู่นั่นเอง ถึงเวลาสวดมนต์ทำวัตรก็ไม่ค่อยเข้าร่วม หรือหากเข้าร่วมก็ไม่ตั้งใจทำจริงๆ ถ้าไม่ทำจะนั่งสมาธิหรือเดินจงกรมก็ว่าไปอย่าง แต่นี่บางครั้งเพื่อนทำวัตรอยู่

นั่งสมาธิอยู่ ตนเองก็ออกไปนั่งคุยกันหยอกกันเล่นกันอยู่ข้างนอกเสียเลย ลักษณะนี้ไม่ผิดวินัยในการที่จะปรับอาบัติ แต่ก็จัดเข้าข่ายในการไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรม จัดเป็นบาปกรรมเป็นมลทินต่อมรรคผลนิพพานของตนเอง เพราะเท่าที่ทราบ ไม่มีเลยที่บุคคลจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยความสำเร็จ ส่วนมากแล้วจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยความสำเร็จด้วยความเพียรทั้งสิ้น เช่น พุทธองค์เองก็ดี พระโรหณะเถระก็ดี พระสิริคเวระเถระก็ดี สมเด็จพระสังฆราชจีนองค์ที่สองพระนามว่าชิงกวงก็ดี สัตบุรุษเหล่านี้ล้วนแต่ประสบผลสำเร็จได้ด้วยความสำเร็จด้วยความเพียรเท่านั้น สมดังพุทธภาษิตว่า วิริเยน ทุกขมจเจติ ฉะนั้น ดังนั้นผู้ประสงค์ความไพบุลย์แห่งมรรคผลของตนจึงไม่ควรเกียจคร้านเลย

2. ความมกมาก ในงานปริวาสใดก็ตามถ้ามีการออกบิณฑบาตนอกสถานที่แล้วมักจะได้อาหารแห้งมากมาย เช่น จำพวกมามา ขนม ปลากระป๋อง ผลไม้และจำพวกเครื่องเทศ เป็นต้น พอได้มามากๆ บางรูปทานก็ไม่เอาเข้ากองกลาง หรือบางครั้งก็แบ่งไว้บางส่วน โดยเฉพาะมามาปลากระป๋อง และที่เป็นของแห้งอื่นๆ ทานก็จะเก็บใส่ถุงใส่ไว้ในลังกระดาษจนถึงวันออกอัฏฐาน บางรูปได้ตั้งหลายลัง พอวันกลับวัดก็ได้ดูชุกเคลื่อนที่กันอย่างพร้อมหน้า ปัญหาที่นี้จะหมดไปก็ต่อเมื่อตัวของเขาเองนั้นจะเป็นผู้รู้จักประมาณตัวเองว่าสมควรหรือไม่แค่นั้นเพียรไร ส่วนการออกบิณฑบาตนอกสถานที่นั้นคงห้ามกันไม่ได้เพราะบางแห่งนั้นมีความจำเป็นในเรื่องของการขบฉันจริงๆ ในกรณีที่มีความจำเป็นทางภูมิประเทศ สังคม และเศรษฐกิจเช่นนี้ก็จำเป็นต้องออกบิณฑบาตข้างนอก แต่ทั้งนี้ต้องไม่มัจจุประสงค์เพื่อแสวงหาลาภ ไม่ว่าจะเป็ทางสำนักจัดปริวาสหรือพระปริวาสผู้เข้าไปบิณฑบาตก็ตาม เพราะเรื่องเหล่านี้มีอุทธานรณให้เห็นอยู่ทุกปีลงข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ว่าพระจัดงานปริวาสเพื่อบิณฑบาตหาเงินสร้างโบสถ์ก็มี เพื่อความผุดผ่องของงานปริวาสทั้งคณะสงฆ์ผู้จัดและลูกกรรมก็ไม่ควรจะเป็นขุนคลังสั่งสมมามา

3) ขายหรือให้เข้าพระเครื่อง ปัญหาข้อต่อมาที่สำคัญมาก เพราะมันแสดงออกถึงภูมิปัญญาของพระรูปนั้นๆ ปัญหาที่ว่านี้ได้แก่ พระที่เป็นพ่อค้าขายพระเครื่องขายตะกรุด ขายเหล็กไหลไสยเวทย์อาคม น้ำมันเสน่ห์นางกวัก สารพัดนับไม่ถ้วน พอฉันข้าวเสร็จมีเวลาให้พักผ่อนหรือทำสมาธิ พวกนี้จะสละพายห่อของขลังที่ว่านั้นเดินเที่ยวหาสมาชิกผู้มีจิตเดียวกันกับตน จากนั้นก็ต้องทำอะไรกันแหละ นั่งส่องพระเครื่องอย่างเดียวแล้วก็ตกลงซื้อขายกันอย่างเป็นน้ำเป็นเนื้อทีเดียว การค้าขายพระเครื่องเป็นต้นนั้น ไม่ว่าจะใครจะทำ จะเป็นทางสำนักปริวาสเองก็ตาม อาจารย์หรือลูกกรรมทำก็ตาม ถือว่าไม่สมควรโดยประการทั้งปวง ถ้าไม่นั่งสมาธิเสียก็พากันนั่งสนทนาธรรมหรือว่าถามข่าวคราวกันและกันยังดีกว่านั่งส่องพระเครื่อง ในส่วนนี้ไม่ได้มีอคติเป็นส่วนตัวต่อท่านเหล่านั้นเลยแม้แต่เท่าปลายเส้นผม แต่ที่ต้องแสดงความเห็นเช่นนี้เพราะแม่ฆราวาสเองเขาก็เคยติงมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน เราารู้สึกอวยเขา เพราะว่าฆราวาสที่เป็นนักปราชญ์มีคุณธรรมสูงกว่านักบวชก็มี นี่เป็นความจริงที่ปรากฏ ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่าไม่มี พระบางรูปถึงกับตั้งหน้าล่าปริวาสก็เพียงเพื่อจุดประสงค์เพียงนี้เอง

4. บอกห่วย พอได้จังหวะมีโยมเดินผ่านก็จะฉวยโอกาสแจกห่วย แม้เข้าไปบิณฑบาตก็จะทิ้งเศษกระดาษชิ้นเล็กๆ ที่เขียนตัวเลขใส่ไว้แล้วพันเข้าเหมือนชิ้นฉลากอย่างนั้น ปากหวานพูดเก่งอีกต่างหาก ซึ่งเรื่องเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องเล่นๆ เพราะในขณะที่ประพฤติวุฒฐานวิธีอยู่นั้น การพูดจาอาจเป็นสาเหตุของมุลายปฏิภัสสนาได้โดยไม่รู้ตัว บางครั้งลูกกรรมประเภทนี้จะมื่อทิพพลพอสมควร จนอาจารย์กรรมไม่กล้าที่จะบอกกล่าว บางแห่ง ขณะที่อาจารย์เรียกลูกกรรมให้ออกไปบอกวัตร ทางหนึ่งนั้นยังสะเดาะเคราะห์ดูดวงเลขอยู่ก็มี ทำเป็นทงไม่รู้ร้อนเหมือนกับตนเองไม่ใช่ผู้กำลังอยู่กรรมก็มี แม้เรื่องนี้ก็เคยมีมาแล้วเช่นกัน

5. การละเมียดกฎทางสำนัก อยู่เป็นประจำ เช่น ไม่เข้าร่วมประชุมฟังธรรม ทำวัตรสวดมนต์ พุดคุยเสียงดังในขณะที่ฟังธรรม ไม่รักษาเวลา ไม่รักษาการียมารยาท มีการสูบบุหรี่ในห้องประชุม เป็นต้น การทำสิ่งเหล่านี้ให้โยมเห็นนั้นเป็นภาพลบมาก บางรายขอต่ออนุหรือจากโยมก็มี ถือว่าเป็นผลเสียต่อพระธรรม เพราะขัดกับอภินิหารปัจเจกขณะข้อแรกในจำนวน 10

ข้อของบรรพชิต ไม่ใช่แต่ในงานปริวาสเท่านั้น แม้เวลาอื่นบรรพชิตก็ไม่ควรทำ และการสูบบุหรี่นั้นแม้ทางบ้านเมืองเขาก็กำลังรณรงค์ให้ประชาชนเลิกสูบกันอยู่ โดยให้พระสงฆ์ทำตัวเป็นแบบอย่าง แต่บางครั้งองค์ที่ท่านสูบท่านก็ย้อนว่าผู้ไม่สูบบุหรี่ก็ไม่เห็นมีใครร่ำรวยเท่าไร ไม่มีใครเหาะเหินเดินอากาศได้ อาจจะอายุสั้นกว่าผู้สูบบุหรี่เสียอีก ท่านว่าอย่างนั้น ซึ่งความจริงแล้วการไม่สูบบุหรี่นั้นไม่ใช่จุดประสงค์อยู่ที่ความร่ำรวยหรือเหาะเหินเดินอากาศและอายุยืน อีกอย่างความร่ำรวยก็ไม่ใช่อุบายที่ผิดศีลธรรม แม้ใจก็อาจจะรวยได้ความมีอายุยืนก็ไม่ใช่อุบายที่ผิดศีลธรรมเช่นกัน เพราะคนมีบุญมากอาจตายใน 10-50 ปีก็ได้ คนบาปมากอาจมีอายุยืนถึง 100 ปีก็ได้ เพราะอายุไม่ใช่เครื่องวัดคุณงามความดีโดยส่วนเดียวนั่นเอง แต่ท่านย้อนด้วยอารมณ์ผสมอายและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ข้างๆ คูๆ ไปเท่านั้นเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นในงานปริวาสฝ่ายลูกกรรมนั้นก็พอสรุปได้เป็นคำขวัญ คือ พระชี้เกี้ยวฉมัง พระขุนคลังสั่งสมมามา พระพ่อค้าขายพระเครื่อง พระกระต๊อเรื่องใ้บ้หวย พระไม่อำนวยตามกฎของสำนัก

6. พระอาจารย์กรรม ในฝ่ายอาจารย์กรรมนั้นไม่ค่อยมีมากเท่าไรนัก หากจะมีบ้างก็เห็นจะเรื่องสังฆกรรมที่เกิดขึ้นจากความสงสัยของลูกกรรมแล้วก็ไม่สามารถชี้แจงแก้ปัญหาให้ลูกกรรมหายสงสัยได้ จนเป็นเหตุนำไปสู่การถกเถียงกันขึ้นอย่างรุนแรงไปก็มี ในเรื่องนี้ก็ต้องระวังให้จงหนัก เพราะการถกเถียงกันนั้นเป็นสาเหตุของการนำไปสู่วิวาทาธิกรณ์ได้ง่ายมาก ดังนั้นเมื่อมีอะไรก็ให้ค่อยจากันแล้วให้พระเถระผู้ใหญ่หรือผู้เป็นพหูสูตคงแก่เรียนบางท่านมาเป็นกลางแก้ปัญหาให้ เพราะถ้าไม่ทำเช่นนั้นแล้วก็ไม่แล้ววิวาทาธิกรณ์แน่นอน เพราะในเมื่อต่างฝ่ายต่างก็เข้าใจว่าตนเท่านั้นถูกต้อง

7. หน้าที่โฆษก อีกปัญหาหนึ่งก็เห็นจะเป็นตัวผู้ที่รับหน้าที่โฆษก โฆษกนี้มีหน้าที่ควบคุมเกมส์ ควบคุมเวลา ควบคุมพระทั้งอาจารย์กรรมและลูกกรรมด้วยการใช้เสียง เพื่อให้ทุกอย่างเป็นไปตามกำหนดและจัดคิวในการอบรมธรรมให้แก่พระปริวาส และจัดคิวให้แก่ผู้ที่จะมาเป็นวิทยากรอบรมธรรม ปัญหานี้มีแทบทุกงาน เพราะโฆษกมีคุณสมบัติไม่เพียงพอ เช่น พูดจาไม่เป็นปรีวาจา ไม่เข้าหลัก ใช้สรรพนามไม่ค่อยถูก พูดมากเกินไป สรุปแล้วก็คือยังไม่บรรลุนิติภาวะในการเป็นนักพูดนั่นเอง แม้ผู้เขียนเองก็เคยเจอกับตนเองมาแล้วเมื่อคราวเริ่มเป็นนักพูดใหม่ๆ พอวันออกอัฎฐาณเท่านั้นเองก็ถูกพระลูกกรรมอภิปรายเสียผู้เสียคนมาแล้วในข้อหาพูดมากเกินไป ฉะนั้น ผู้ที่เป็นโฆษกจึงควรระวังไว้ให้มากในเรื่องนี้ การใช้วาจาแบบเผด็จการเหมือนทหารโดยเข้าใจว่าตนเป็นอาจารย์กรรม เขาเป็นลูกกรรมนั้น มันล้าสมัยแล้ว เพราะการอยู่ปริวาสกรรมนั้นมันเป็นการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ตลอดทั้งเป็นการสงเคราะห์แก่พระวินัยอีกด้วย ไม่ใช่ระบบทาส แต่ถ้าอาจารย์ไม่เข้าใจในหลักนี้ก็ช่วยไม่ได้

ด้วยความเข้าใจผิดว่าตนเป็นต่อนี้เองจึงทำให้ปริวาสหลายๆ สำนักตั้งกฎกติกาจุกจิกสารพัดกฎขึ้นมา การตั้งกฎขึ้นมาขึ้นนั้นนอกจากแสดงให้เห็นถึงความหย่อนสมรรถภาพของอาจารย์กรรมเองแล้วยังทำให้ความหมายเดิมของปริวาสเปลี่ยนไป ความหมายเดิมในที่นี้ก็คือว่าในสมัยพุทธกาลนั้นพระปริวาสเป็นผู้ที่มีภาววิเศษเหนือกว่าไม่ใช่ฝ่ายอาจารย์กรรม เพราะงานนี้จะเริ่มขึ้นทันทีเมื่อมีผู้ประสงค์จะขออยู่ปริวาส ไม่ใช่อาจารย์กรรมจะจัดขึ้นได้โดยไม่มีเหตุ นี่เป็นความหมายเดิมจริงๆ ในครั้งพุทธกาลเท่าที่ปรากฏในทางคัมภีร์ที่เคยกล่าวถึงมาบ้างแล้วในบทก่อนๆ แต่ปัจจุบันนี้อาจารย์กรรมเป็นคนจัดขึ้นเอง ในลักษณะของปริวาสจัดตั้ง เลยพลอยเข้าใจไปว่าตนเป็นนายฝ่ายพระปริวาสเป็นทาส บางแห่งก็ให้ตักส้วมบางแห่งก็ให้สวดอิติปิโสร้อยแปด บางแห่งให้นั่งสมาธิ บางแห่งก็ให้เดินรอบสระจนบางแห่งมีผู้พูดว่าอาจารย์กรรมบ้ายอกก็มี

8. การลงโทษพระลูกกรรม ส่วนปัญหาที่พระปริวาสต้องโดนทำโทษนั้น บางปัญหาก็คือสาระลื้นดี เช่น ข้อห้ามองหน้าอาจารย์กรรม นั่งหลังจอ เผลอโงก เป็นต้น หรือบางสำนักก็ห้ามนอนเสี้อย่างก็มี เรื่องเหล่านี้ทั้งหมดเป็นเรื่องที่พูดจากรู้กันได้ทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะมาบังคับจนถึงกับลงโทษกัน การทำอย่างนั้นตามความเป็นจริงแล้วจะได้เพียงความยอมตามทางกายเท่านั้น แต่ไม่มีวันที่จะได้หัวใจเขาเป็นอันขาด แล้วก็เที่ยวพูดอ้างว่าสำนักของตนเคร่ง แต่บางอาจารย์พูดว่า การทำเช่นนั้น

ไม่ใช่เครื่อง แต่เป็นการคลังมากกว่า เราต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่ามนุษย์ทุกคนนั้นมีอหิชาศย์ไม่เท่ากัน โดยเฉพาะเรื่องของอินทรีย้า ห้า เช่น พระบางรูปอินทรีย้ากายของท่านอ่อนแอ แต่อินทรีย้าใจของท่านแข็งแกร่ง เวลา นั่งสมาธิหลังของท่านก็อาจจะงอไปบ้าง แต่ไม่ได้หมายความว่าจิตของท่านจะงอไปด้วย แม้ในกรณีงอกและอื่นๆ ก็พึงเทียบตามนี้ ถ้ามีพระเกรงจริงๆ บางรูปอันนั้นก็ต้องหาวิธีอื่นที่ดีกว่าการลงโทษเยาะเย้ยไป เราเป็นถึงอาจารย์กรรมจะจนปัญญาเชี่ยวชาญหรือ และเมื่อมีพระว่ายากสอนยากดังกล่าว ก็ใช้วิธีการที่ถูกต้องเฉพาะรูปๆ ไป ส่วนวิธีการทำโทษนั้นนอกจากจะไม่ควรมีแล้วยังไม่น่าพูดให้แพร่พรายออกไปทางเครื่องขยายเสียงให้ญาติโยมเขาได้ยินอีกด้วย เพราะเคยเห็นโทษบางท่านชอบใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมกับพระปริวาสสิกขิกษุต่อหน้าญาติโยม

ส่วนกฎที่นิยมตั้งกันขึ้นมานั้นก็ล้วนแต่เป็นเรื่องคิดเอาเองทั้งสิ้น เช่น ทำนาที่ให้พร้อมกันทุกรูปเกินห้านาที่หลังให้สัญญาธรรมะซึ่งแล้วเย็นคอยจดชื่อกันเป็นแถว แม้กฎอื่นๆ ก็เหมือนกัน ไม่เป็นไปตามธรรมชาติและโดยเฉพาะอาจารย์กรรมก็ทำได้ แต่ตั้งกฎเอาไว้เฉพาะลูกกรรมเท่านั้น ด้วยสาเหตุนี้เองวันออกอัฏฐาณจึงไม่นิยมให้มีการเปิดใจกัน เพราะกลัวว่าพระลูกกรรมจะออกมาฆ่าและก็เลยทำเป็นงูบงิบไปเสียการงูบงิบนั้นมันไม่ใช่การแก้ปัญหา แต่มันจะทำให้เสียในระยะยาว เพราะถ้าปีต่อไปก็คงจะต้องทำเช่นนั้นอีก เพราะไม่เปิดโอกาสให้พระปริวาสได้เปิดออกและชี้จุดบกพร่องเพื่อที่จะนำไปแก้ไข ในคราวต่อไปในวันสุดท้าย ส่วนมากพระอาจารย์กรรมบางรูปที่ท่านชอบทำโทษเพื่อนนั้น จะหายหน้าไปก่อนวันออกอัฏฐาณเสมอ

ในเรื่องของการจัดงานปริวาสเพื่อแสวงหาลาภ เพื่อขายพระเครื่อง เป็นต้นนั้น ได้กล่าวถึงบ้างแล้ว และความเป็นจริงก็ไม่ค่อยมีอยู่แล้วในเรื่องนี้ เพราะถ้าเจ้าสำนักและคณะอาจารย์กรรมร่วมกันจัดปริวาสที่เป็นไปโดยมีจุดประสงค์ไม่บริสุทธิ์ ย่อมต้องล้มละลายอย่างแน่นอนไม่วันใดก็วันหนึ่ง เพราะว่าการกระทำที่ไม่มีความจริงใจต่อพระธรรมนั้น ผลสุดท้ายก็ต้องแพ้ไปเอง

ดังนั้น ปัญหาที่พบในงานปริวาสกรรมปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน สามารถสรุปได้ดังนี้ คือผู้เข้าปริวาสกรรมนั้นมักจะขาดความกระตือรือร้น ในการที่จะบำเพ็ญวัตรของตนให้สมบูรณ์ ความมักมากในเรื่องของปัจจัยสี่ นิยมขายหรือให้เช่าพระเครื่องและเครื่องรางของขลัง บอกใบ้ให้ห่วยแก่ผู้ที่มาทำบุญหรือผู้ที่มาบวชชีพรหมณ์ การละเมิดกฎทางสำนักอยู่เป็นประจำไม่ยอมเชื่อฟังและเคารพกฎกติกา รวมทั้งฝ่ายของพระอาจารย์กรรมเองด้วยเรื่องระเบียบเล็กๆ น้อยๆ สำหรับหน้าที่โทษเองก็เกิดปัญหาตรงที่ไม่รักษาเวลา พูดมากเกินไป และไม่มีสมาธิในบทบาทหน้าที่ของตนเองดีพอ สุดท้ายเห็นจะเป็นเรื่องของการลงโทษพระลูกกรรมของพระอาจารย์

ทางออกหรือทางรอดของการเข้าปริวาสกรรมในอนาคต

ทางออกหรือทางรอดของการเข้าปริวาสกรรมในอนาคต จำเป็นต้องอาศัยหลักการเดิมของพระพุทธศาสนา ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการยึดเหนี่ยวการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ผู้ที่จะดำรงหรือสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนเจริญมั่นคงต่อไป ต้องอาศัยเหตุแห่งการบัญญัติสิกขาบทเดิม 10 ประการที่พระพุทธองค์ทรงประทานให้แก่หมู่สงฆ์ เพื่อเหตุแห่งความอยู่รอดของคณะสงฆ์ในอนาคต ถ้าปราศจากหลักการนี้แล้ว การประพฤติเสียหายในทางพระวินัยของพระสงฆ์ก็จะเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และแก้ไขได้ยากยิ่ง ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยเหตุแห่งการบัญญัติพระวินัย 10 ประการนั้น เป็นจุดยืนในการรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยเป็นอันดับแรก

พระพุทธองค์และคณะสงฆ์ในสมัยนั้นบัญญัติวินัยหรือสิกขาบทเพื่อประโยชน์ หรือวัตถุประสงค์ที่เสมอกัน 10 ประการ (วิ.มหา. (ไทย) 1/39/26) ย่อได้เป็น 5 หมวด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2541) คือ

- 1) เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม
  - (1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ คือเพื่อความดีงามของสถาบันสงฆ์ทั้งหมด โดยส่วนรวมที่มีความเรียบร้อยอยู่กัน ด้วยดีด้วยการตั้งวินัยขึ้นมาบนฐานแห่งความยอมรับร่วมกัน
  - (2) เพื่อความสำคัญแห่งสงฆ์ไม่ใช่เฉพาะแต่อยู่เรียบร้อยดีต้องอยู่สุขสบายของส่วนรวม
- 2) เพื่อประโยชน์แก่ตัวบุคคล
  - (1) เพื่อกำราบคนหน้าด่าน คือผู้เก้อยาก
  - (2) เพื่อความผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
- 3) เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์ คือคำนึงถึงผลดีและผลร้ายที่จะเกิดกับชีวิตของมนุษย์เช่น เรื่องความดี ความชั่ว เป็นต้น โดยมุ่งที่จะสร้างสภาพแวดล้อมต่อชีวิตที่ดีงาม
  - (1) เพื่อปกป้องอาสวะอันจะบังเกิดขึ้นในปัจจุบัน
  - (2) เพื่อปกป้องอาสวะอันจะบังเกิดขึ้นในอนาคต
- 4) เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นสังคมใหญ่ คือ เพื่อผลดีแก่จิตใจของประชาชน ทำให้คนมีจิตใจผ่องใสด้วย อาศัยความดีงามของพระสงฆ์เป็นสื่อ
  - (1) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
  - (2) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
- 5) เพื่อประโยชน์แก่ตัวพระศาสนา
  - (1) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระธรรมวินัย
  - (2) เพื่อถือตามพระธรรมวินัย นั่นก็คือเพื่อช่วยค้ำจุนให้ระเบียบแบบแผน และระบบต่างๆ เกิดมีผลในการปฏิบัติ ตามหลักการอย่างหนักแน่นมั่นคง เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมั่นคง

จากหลักการในการบัญญัติสิกขาบท 10 ประการข้างต้นนั้น ทำให้ปริวาสกรรมในอนาคตมีทางออกที่จะทำให้สังฆกรรมดังกล่าวนี้ได้อยู่ได้ และมีพระสงฆ์ให้ความสำคัญพระวินัย ก็ต้องขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ผู้จัดงานปริวาสกรรมว่ามีความถูกต้องตามพระวินัยหรือไม่ ถ้าหากไม่เป็นไปตามหลักพระวินัยแล้ว ปริวาสกรรมก็อาจกลายเป็นเพียงแค่พิธีกรรมที่อาศัยการแสวงหาลาภสักการะเท่านั้นเอง ฉะนั้น ผู้วิจัยเองจึงอยากนำเสนอให้เห็นถึงความเอาใจใส่ของคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลที่รักษาพระวินัยมาถึงปัจจุบันได้ ก็เพราะอาศัยการรวบรวมหรือสังคายนาพระธรรมวินัยเอาไว้

ดังจะเห็นได้หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ทำให้เหล่าพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นพระเสขบุคคลต่างก็พากันเศร้าโศก ไม่มีสมาธิที่จะปฏิบัติธรรมพากเพียรในการศึกษาธรรมของพระองค์ ดุจเช่นกับบุตรผู้ขาดบิดามารดา บรมครูของตนสิ้นไปก็เหมือนกับกำลังใจที่จะทำความดีหมดสิ้นไปด้วย ในช่วงที่ประชุมเพลิงพระบรมสรีระศพของพระพุทธเจ้านั้น ได้ก็มีพระภิกษุผู้เฒ่ารูปหนึ่ง ชื่อว่าสุภททะ ได้กล่าวทักท้วงห้ามไม่ให้ใครเศร้าโศกหาพระองค์ผู้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วนั้น ให้พวกภิกษุทั้งหลายดีใจกับการจากไปของพระพุทธเจ้า เศร้าโศกทำไม ควรดีใจที่พระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว เมื่อสมัยก่อนเราจะพูดจะคิดอะไรก็ได้เป็นอิสระแห่งตนเอง กระทำคามผิดพลาดอะไรๆ ก็มักถูกตำหนิติเตียน โดยใจความว่า “พอทีเกิด พวกท่านอย่าโศกเศร้า อย่าคร่ำครวญเลย พวกเรารอดพ้นดีแล้วจากพระมหาสมณะรูปนั้นที่คอยจ้ำจี้จ้ำไชพวกเรายู่ๆ สิ่งนี้ควรแก่เธอสิ่งนี้ไม่ควรแก่เธอ บัดนี้พวกเราปรารถนาสิ่งใด ก็จักทำสิ่งนั้น ไม่ปรารถนาสิ่งใด ก็จักไม่ทำสิ่งนั้น” (วิ.จ. (ไทย) 7/477/336)

ในเหตุการณ์ครั้งนั้น ฝ่ายพระมหากัสสปะได้ยื่นถ้อยคำอย่างนั้น มีความรู้สึกเป็นห่วงต่อภัยพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง จึงปรารภขอมติต่อที่ท่ามกลางสงฆ์ว่า พวกเราควรทำสังคายนาธรรมวินัยกันเถิด ภายหน้าสภาวะมิใช่ธรรมจะรุ่งเรือง ธรรมจะเสื่อมถอย สภาวะมิใช่วินัยจะรุ่งเรือง วินัยจะเสื่อมถอย ภายหน้าธรรมวาทีบุคคลจะมีกำลัง ธรรมวาทีบุคคลจะเสื่อมกำลัง อวินัยวาทีบุคคลจะมีกำลัง วินัยวาทีบุคคลจะเสื่อมกำลัง (วิ.จ. (ไทย) 7/477/336) เพราะมองนัยที่พระองค์มิได้มอบอำนาจแห่งการปกครองให้แก่ใครเลย ดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูอานนท์ ธรรมวินัยใดที่เราแสดงบัญญัติไว้แก่พวกเธอ ธรรมวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลายเมื่อเราสิ้นไป” (ที.ม. (ไทย) 10/216/164)

เนื่องจากว่าในช่วงต้นสมัยพุทธกาลยังไม่มีการบัญญัติวินัย เพราะจำนวนพระภิกษุสงฆ์มีน้อย และทุกรูปต่างก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ต่างสำนึกดีว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ แต่เมื่อมีจำนวนพระภิกษุเพิ่มมากขึ้น การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะใหญ่ๆ ไม่ว่าจะเป็สิ่งคมคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ดี ซึ่งมีพื้นฐานแตกต่างกัน ถ้าไม่ได้ฝึกฝนตนเองให้อยู่ในประเพณีวัฒนธรรมที่สังคมนั้นๆ กำหนดไว้ ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งได้เพราะต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเปรียบเทียบกฎเกณฑ์กติกาที่คนส่วนใหญ่ยอมรับมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งสามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกในหมู่คณะให้เป็นไปในทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในสังคมนั้นๆ

พระธรรมวินัย คือ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือข้อบัญญัติสำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา และใจ เป็นทางออกที่ดีที่สุดจากปัญหาการละเมิดพระวินัย เพื่อเป็นเครื่องมือของสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอย่างเดียวกัน เพราะว่าการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ถ้าขาดระเบียบวินัย ความขัดแย้งและถกเถียงก็จะเกิดขึ้น ยิ่งมากคนก็มากเรื่อง ไม่มีความสุข โดยเฉพาะสังคมของพระสงฆ์ที่มาจากพื้นฐาน วรรณะ และสังคมที่แตกต่างกัน พระสงฆ์จึงถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ เพราะเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พึงสังวรอย่างยิ่ง ในฐานะเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณและเป็นทีคาดหวังเคารพของประชาชน เมื่ออยู่รวมเป็นหมู่คณะเดียวกันโดยมีพระพุทธเจ้าเป็นสังฆบิดร

การบัญญัติพระวินัย หรือสิกขาบท พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหลังจากที่มีพระภิกษุจำนวนมากขึ้น เพราะมีผู้ประพฤติไม่เหมาะสม ประพฤติผิดนอกรีตนอกทาง ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้พระพุทธเจ้าทรงพิจารณากำหนดขอบเขตข้อวัตรปฏิบัติสำหรับเหล่าพระอรหันต์และสมมติสงฆ์ได้ประพฤติปฏิบัติเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนหรือสั่นคลอนให้คนนอกศาสนาได้ พระพุทธเจ้าอาศัยผลแห่งการกระทำของพระภิกษุผู้ประพฤติผิดนั้น แล้วนำมาเป็นข้อบัญญัติเพื่อปกป้องมิให้ใครต่อใครประพฤติผิดเช่นนั้นอีก ในการบัญญัติแต่ละครั้งล้วนเป็นมติคณะสงฆ์เห็นร่วมด้วยทุกครั้งไป และสิกขาบทเหล่านั้น มีทั้งหนักและเบาตามแต่โทษานุโทษนั้นๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าการบัญญัติพระธรรมวินัยของพระองค์มิได้บัญญัติเป็นหมวดๆ หมู่ๆ หรือเรียงตามมาตราหรือข้อหนักเบา แต่เป็นการบัญญัติตามความผิดที่พระภิกษุผู้ประพฤติ และการบัญญัติพระธรรมวินัยหรือสิกขาบทของพระองค์มิได้ทรงบัญญัติล่วงหน้า และพระธรรมวินัยหรือกฎข้อบังคับที่พระองค์ทรงบัญญัติขึ้นมา นั้น สามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลา และไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องตามโลกหรือตามสถานการณ์บ้านเมือง จึงนับได้ว่าพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้านั้นเป็นธรรมนุญแห่งชีวิตของพระภิกษุสงฆ์อย่างแท้จริง

ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส กล่าวให้เหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทไว้ดังนี้

- 1) เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้น เมื่อนั้นพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามประพฤติเช่นนั้น เป็นอย่างๆ ไป
- 2) ตั้งแล้วไม่เพิกถอน แต่จะเพิ่มหรือแก้ไขให้เหมาะแก่ที่จะประพฤติได้ ถ้ายังหลวมอยู่ ไม่พอจะห้ามความเสียหายนั้นเด็ดขาด ทรงบัญญัติรัดซ้ำเข้าไปอีก ถ้าตึงนักก็แก้ไปหย่อนลงมา
- 3) ตั้งแล้วไม่เพิกถอน แต่เพิ่มอนุบัญญัติพระบัญญัติที่ตั้งไว้ครั้งแรก เรียกว่า มูลบัญญัติข้อที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติมทีหลัง เรียกว่าอนุบัญญัติ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2517)

นอกจากที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส กล่าวให้เหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว ก็ยังมี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ประชาชนผู้เกี่ยวข้องทางด้านพระพุทธศาสนาที่ได้ให้ทัศนะว่า วินัยคือระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ แบบต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนนั้น และเพื่อทำให้คำสอนหรือหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้น ให้เกิดผลเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาแล้วก็ถือว่าการนำสู่จุดหมายของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า (พระเทพเวที (ประยูร ปยุตฺโต) และ ระเบียบ ภาววิไล, 2532) และวินัย คือการจัดตั้งวางระบบและระเบียบแบบแผน กับทั้งด้วยกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์กติกากา ที่เป็นข้อกำหนดในการจัดตั้งรวมทั้งการจัดการให้ประพฤติปฏิบัติ หรือให้กิจการดำเนินไปตามด้วยบทกฎหมาย เมื่อคนตั้งอยู่ในวินัยโดยปฏิบัติตามสิกขาบทก็เป็นผู้มีศีล ศีลจึงเป็นคุณสมบัติของคน เป็นสภาพการฝึกฝนพัฒนาที่ อยู่ในตน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541)

นอกจากที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ยังมีอีกมิติหนึ่งที่จะเป็นทางออกที่เปิดให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติธรรม และดำรงไว้ซึ่งวินัย ได้ดี ก็คือส่วนที่กล่าวว่าการอยู่ปริวาสมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมมากกว่าทุกงานนั้น เพราะมันมีความผูกมัดกันในทางวินัย トラบ ใดที่ยังไม่ออกอภิกขณก็ยังไม่ไปไหนไม่ได้ ต้องอยู่จนตลอดการจัดงาน เมื่ออยู่จนตลอดก็ต้องได้รับธรรมอย่างเป็นระบบจากคณะ สงฆ์ผู้จัด ยกเว้นว่าผู้เข้ารับการอบรมจะไม่รับเอาเองเท่านั้น ส่วนงานอบรมธรรมอื่นนั้นก็ดี ไม่ใช่ไม่ดี แต่ข้อผูกมัดไม่มี ใครใคร่ อยู่อยู่ ใครใคร่ไปไปความเป็นระเบียบก็อาจจะขาดเกินไปบ้าง แต่งานปริวาสนั้นพร้อมเพรียงกันพร้อมทุกวัน จะไม่มีการแหก ปริวาสนั้นบ้างก็คงมีแต่ที่ไม่ค่อยเต็มบาทเท่านั้น หรือไม่ก็เป็นประเภทที่เก่งมากเกินไป จนคณะอาจารย์กรรมตามไม่ทัน ท่าน จงไปตามทางของนักปราชญ์ของท่าน (พระมหาสม สิริบุญโญ, 2539)

ดังนั้น ทางออกของการจัดปริวาสกรรมในอนาคตจึงขึ้นอยู่กับการยึดถือหลักการเดิม ที่พระพุทธองค์ได้บัญญัติไว้เพื่อ ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับปริวาสกรรมจึงจำเป็นต้องมีความรู้มีความเข้าใจตั้งแต่ต้นจนถึงขั้นตอน สุดท้ายของสังฆกรรมประเภทนี้ เพราะถ้าหากไม่มีความรู้ความเข้าใจแล้ว ก็จะกลายเป็นทางเสื่อมของปริวาสกรรม ด้วยการ ทำลายหลักการเดิมให้ผิดไปจากพุทธประสงค์ ประโยชน์ของการเข้าปริวาสกรรมที่แท้จริงเพื่อออกจากอาบัติสังฆาติเสสก็จะ เป็นเพียงแค่วิธีกรรมที่ไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ก็อาจทำให้พุทธศาสนาเสื่อมไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ฉะนั้น จึงควร ศึกษาตัวอย่างวัดที่จัดปริวาสกรรมได้อย่างถูกต้อง และฟังคำแนะนำจากผู้รู้และมีประสบการณ์ในการจัดปริวาสกรรม ที่เน้น การสงเคราะห์พระสงฆ์ต้องอาบัติสังฆาติเสส และต้องการออกจากอาบัตินี้โดยแท้ ไม่นั้นพุทธพาณิชย์ เกียรติยศและ ลากสักการะแต่อย่างใด จึงจะถือว่าเป็นทางออกของปริวาสกรรมในอนาคตได้เป็นอย่างดี

การเข้าปริวาสกรรมในอนาคตอาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียได้มาก ถ้าหากผู้จัดงานปริวาสเองไม่มีความเข้าใจใน วัตถุประสงค์เดิมของการเข้าปริวาสกรรม ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเสนอทางรอดของการเข้าปริวาสกรรมที่จะเกิดประโยชน์อย่าง แท้จริงทั้งแก่ผู้เข้าปริวาสกรรมเองด้วย พระอาจารย์กรรม ผู้อุปถัมภ์ ตลอดถึงพระพุทธศาสนา เพื่อให้มันคงและสำเร็จ ประโยชน์สูงสุดทุกครั้งเมื่อมีงานปริวาสกรรมเกิดขึ้น ก็ควรมีหลักการไว้พิจารณาให้เห็นทางออกอันถูกต้องของการเข้าปริวาส กรรมอย่างแท้จริงในอนาคต ดังต่อไปนี้ (พระมหาสมชัย รตนญาโณ, 2542)

1. ควรศึกษาเรื่องเรื่องรัตติเขตของปริวาสและของมานัต ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และชัดเจนเสียก่อน จะได้ขอ ประพฤติวัตรอย่างถูกต้อง ไม่ประพฤติดผิดพลาดจนเกิดการเสียหายได้ เรื่องรัตติเขตนี้จัดเป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อการอยู่ ปริวาสและประพฤติมานัต ท่านอาจสำคัญผิดคิดว่าได้ประพฤติวัตรจนครบกำหนดแล้ว แต่ถ้าบางราตรีเป็นรัตติเขตแล้วท่าน ไม่รู้ แล้วไปขออภิกขณกับสงฆ์ อภิกขณนั้นย่อมใช้ไม่ได้ เป็นสังฆกรรมวิบัติ ท่านย่อมติดอยู่ในสังฆกรรมอันวิบัตินั้นและติดอยู่ ในอาบัตินั้นด้วย ซึ่งเป็นโทษมากกว่าเดิมเสียอีก

2. สถานที่หรือวัดที่จะเข้าอยู่ปริวาสนั้นควรเลือกให้ห่างไกลจากโคจรของภิกษุโดยทั่วไปหรือไกลจากถนนใหญ่อย่างน้อย 2 เลหุบาท ทั้งนี้เพื่อป้องกันรัตติเฉท
3. สถานที่หรือวัดที่จะใช้สำหรับเข้าอยู่ปริวาสนั้น ต้องไม่ลำบากในเรื่องบิณฑบาต
4. ควรมีภิกษุผู้รู้พระวินัยเป็นอย่างดีอยู่ร่วมในสถานที่หรือวัดนั้นด้วยจนกว่าจะเสร็จสิ้นการทำสังฆกรรม
5. กรรมวาจาจารย์ ต้องสวดให้ชดถ้อยชดคำ ไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่สวดเร็วและเร็วเกินไป เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งไม่ควรทำให้ผิดพลาดเป็นอันขาด เพราะเมื่อกรรมวาจาวิบัติก็ส่งผลให้สังฆกรรมวิบัติด้วย ภิกษุนั้นย่อมติดอยู่ในสังฆกรรมและติดอยู่อาบัตินั้นด้วย เมื่ออัพทานไม่เป็นอัพทาน (เนื่องจากกรรมวาจาวิบัติ) และภิกษุที่ขออัพทานกับสงฆ์นั้นสำคัญผิดคิดว่าตนเองบริสุทธิ์แล้ว จึงไปนั่งหัตบาธเพื่ออัพทานภิกษุรูปอื่นๆ อีก ก็ส่งผลให้เกิดสังฆกรรมวิบัติเป็นลูกโซ่การอัพทานภิกษุรูปอื่นๆ นั้นย่อมใช้ไม่ได้ทั้งหมด ดังนั้น ผู้เป็นกรรมวาจาจารย์จึงควรระมัดระวังไว้เป็นพิเศษ ไม่ควรรีบร้อนจนลืมความถูกต้อง
6. ในขณะที่กำลังประพตวิตรกัถี หรือในขณะที่เก็บวัตรแล้วกัถี หากต้องอาบัติสังฆาติเลสอีกให้รับแจ้งปกติตตอาจารย์โดยทันที ไม่ควรปกปิด เพราะจะทำให้การแก้ไขทำได้ยากและใช้เวลานาน ภิกษุใดที่มีได้ต้องอันตราบัติ ก็ไม่ควรเข้ามาลุยปฏิบัติสนา เพราะถ้าพลาดพลั้งไปแล้วอาจแก้ไขได้โดยยาก
7. สถานที่ใดหรือวัดใดก็ตาม จัดให้ภิกษุเข้าอยู่ปริวาสในเชิงพาณิชย์ ก็ไม่ควรเข้าไปร่วมในสังฆกรรมนั้น เพราะผิดวัตถุประสงค์ และผิดหลักพระวินัยด้วย วัตถุประสงค์ของการเข้าอยู่ปริวาสมีเพียงประการเดียวเท่านั้น คือ เพื่อชำระศีลให้หมดจรดจากอาบัติ
8. ในการประพตวิตรของปริวาสและมานัต ถ้ากล่าวโดยวิธีปฏิบัติมี 2 แบบ คือ แบบอุกฤษฏ์และแบบธรรมดา ยกตัวอย่าง เช่น ปาฐวาสสิกขาบางรูปไม่ยอมเข้าชวยการร่วมกับภิกษุรูปอื่นเลย อย่างนี้ถือว่าเป็นการปฏิบัติอย่างอุกฤษฏ์ แต่ปาฐวาสสิกขาบางรูปเข้าอยู่ในชวยคาเดียวกับภิกษุอื่น เพียงแต่ไม่ยอมเอนกายนอนร่วม เช่นนี้ถือว่าเป็นการปฏิบัติแบบธรรมดา ใช้ได้ทั้ง 2 แบบ แล้วแต่จะเลือกเอาเปรียบเสมือนภิกษุ 2 รูป รูปแรกฉวันวันละ 1 มื้อ ภิกษุรูปที่ 2 ฉวันวันละ 2 มื้อ ถือว่าใช้ได้ทั้ง 2 รูป เป็นข้อปฏิบัติที่ไม่ผิด หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง การอยู่ปริวาสแบบไม่เก็บวัตร เป็นการอยู่แบบอุกฤษฏ์และการอยู่ปริวาสแบบเก็บวัตรเป็นการอยู่แบบธรรมดา ถือว่าใช้ได้ทั้ง 2 กรณี
9. ไม่ควรด่วนรีบเก็บวัตร ควรรอจนกว่าจะได้อรุณที่ 3 เสียก่อน มิฉะนั้นอาจเข้าภาษิต ที่ว่า “เรื่อรมเมื่อจอด” การคาบเกี่ยวของเวลาระหว่างวันเก่ากับวันใหม่ ก็ทำให้รัตติเฉท (ขาดราตรี) ได้เหมือนกัน ดังนั้นจึงควรรอจนกว่าจะชัดเจนเสียก่อน จะได้ไม่เกิดข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น
10. อาบัติสังฆาติเลสนั้นเป็นอาบัติหนัก ปิดบังมรรค ผล นิพพาน ภิกษุรูปใดต้องอาบัติแล้วไม่แก้ไข หรือกระทำการแก้ไขอย่างไม่ถูกต้องไม่ถูกวิธี ย่อมไม่อาจบรรลุธรรมขั้นสูงได้เมื่อปฏิบัติกิจการงานใดๆ ย่อมล้มเหลว ไม่ประสบผลสำเร็จ และเมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมไปสู่อบายคือ นรก

สำหรับภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาติเลสแล้วลาสิกขาไปเป็นคฤหัสถ์ ตัวอย่างความวิบัติที่ได้เคยพบเห็นมาแล้วคือ ทำมาหากินไม่ขึ้น ทรัพย์วิบัติ และบางท่านประสบเหตุเภทภัยต่างๆ อย่างแสนสาหัส ต้องกลับมาบวชใหม่ แล้วเข้าอยู่ปริวาสเพื่อทำการแก้ไข จึงพ้นจากความวิบัติดังกล่าวได้ สังฆกรรมปริวาสนั้น เป็นสังฆกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์และละเอียดอ่อน เปรียบเสมือนเครื่องฟอกธาตุ ฟอกกรรม ให้บริสุทธิ์ เป็นเบื้องต้น เป็นกุญแจไขไปสู่ความบริสุทธิ์แห่งศีลอันเป็นข้อแรกที่ภิกษุทุกรูปต้องสอบให้ผ่าน มิฉะนั้นก็มีอาจบำเพ็ญไตรสิกขาให้สำเร็จได้ ดังนั้นจึงขอให้ทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสังฆกรรมนี้ไม่ว่าจะเป็นปาวาสสิกขาภิกษุ มานัตตารหิกษุ มานัตตจาริกภิกษุ ปกติตตอาจารย์ จึงควรศึกษาให้แจ่มแจ้งทุกขั้นตอนและปฏิบัติด้วยความ

สุขุม รอบคอบรัดกุม ชัดเจนไม่ประมาท กระทำด้วยความเคารพในสังฆกรรมและเนื่องจากเป็นพระพุทธานุชาต ท่านทั้งหลายซึ่งไม่ควรดูถูกดูหมิ่นพระภิกษุผู้เข้าปริวาสเพราะเป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่จะช่วยให้ภิกษุเหล่านั้นพ้นจากความวิบัติได้ การใช้คำพูดอันไม่เหมาะสมอาจเป็นเหตุให้แตกแยกในหมู่สงฆ์ได้

สำหรับภิกษุใดก็ตามที่ให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์แก่ภิกษุผู้อยู่ปริวาสเพื่อชำระศีลให้บริสุทธิ์ (อย่างถูกพระธรรมวินัย) ย่อมได้รับมหากุศล เพราะนอกจากเป็นการช่วยให้ภิกษุพ้นจากความวิบัติและนรกแล้ว ยังช่วยให้ภิกษุนั้นตั้งอยู่บนความบริสุทธิ์แห่งศีลอีกด้วย ความบริสุทธิ์แห่งศีลของภิกษุนั้นเป็นรากฐานเบื้องต้นแห่งพระพุทธศาสนา (พระมหาสมชาย รัตนญาโณ, 2542)

ทางรอดอีกท่านหนึ่งเกี่ยวกับปริวาสกรรมในอนาคต ที่ท่านพระอาจารย์ไพศาล วิสาโล ได้ให้คำแนะนำหรือทางรอดของปริวาสกรรมในอนาคตในฐานะที่เป็นผู้มีประสบการณ์ผ่านการเข้าปริวาสกรรมมาแล้ว จึงเห็นจุดเด่นจุดด้อยในงานปริวาสกรรม และมองเห็นทางรอดที่ดีควรปรับปรุงแก้ไขแล้วปริวาสกรรมในอนาคตก็จะเป็นที่นิยมและยอมรับว่าได้ประโยชน์อย่างแท้จริง ปริวาสเหมือนงานพบปะสังสรรค์ แต่ที่จริงเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อ “ลงโทษ” พระที่ทำผิดวินัยชั้นกลางเรียกว่าสังฆาติเสส (ต่ำกว่าปาราชิกแต่หนักกว่าอาบัติทั่วไป) ตามพระวินัย พระรูปใดที่ต้องอาบัติดังกล่าว จะพ้นผิดได้ต้อง “อยู่กรรม” 6 วัน 6 คืน บวกกับจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติดังกล่าวเอาไว้อีก ตลอดเวลาดังกล่าวท่านจะอยู่ในสภาพเหมือนถูกกักบริเวณ สิทธิหลายอย่างจะถูกเพิกถอน เช่น สอนใครไม่ได้ ไม่มีสิทธิได้รับความเคารพจากพระที่มีอาวุโสต่ำกว่า เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเนื่องจากการปริวาสนั้นมีรายละเอียดปลีกย่อยมาก ดังนั้นวัดส่วนใหญ่ไม่สะดวกที่จะจัดกิจกรรมดังกล่าว มีเพียงไม่กี่วัดที่ “ให้บริการ” เรื่องนี้ ซึ่งส่วนใหญ่จัดทำปีละครั้ง แต่มีบางวัดที่ให้บริการตลอดปี เมื่อความต้องการมีมาก แต่วัดที่ตอบสนองมีน้อย จึงเป็นธรรมดาที่หากมีจัดปริวาสที่ไหน ก็มักจะมีพระไปร่วมเป็นจำนวนมาก อาจเป็นหลายสิบหรือเป็นเรือนร้อย ประกอบกับมีความเชื่อว่าก่อนสักควรเข้าปริวาส เพราะระหว่างที่บวชอยู่อาจต้องอาบัติไปโดยไม่รู้ตัว ออกจากปริวาสแล้วจะได้ “บริสุทธิ์” สึกไปจะได้พบกับความสุขความเจริญ ขณะเดียวกันชาวบ้านก็มีค่านิยมว่าทำบุญกับพระที่ออกจากปริวาสจะได้บุญมาก เพราะท่านบริสุทธิ์แล้ว จึงนิยมทำบุญในงานปริวาส ซึ่งก็เท่ากับดึงดูดให้พระไปเข้าปริวาสกันมากขึ้น เลยกการเป็นงานชุมนุมพระสงฆ์ไปโดยปริยาย สิบวันที่เข้าปริวาส เป็นทั้งการปฏิบัติธรรมและการเปิดหูเปิดตาไปพร้อมกัน ที่แล้วมาปฏิบัติธรรมในที่ที่สงบวิเวก คราวนี้ได้มาปฏิบัติธรรมในที่ที่เต็มไปด้วยสิ่งเร้าและกระตุ้นผัสสะ ซึ่งทำให้ได้บทเรียนไม่น้อย ขณะเดียวกันก็ได้เปิดหูเปิดตาว่า พระจำนวนไม่น้อยนั้นเขาอยู่กันอย่างไร จะว่าไปแล้วพระที่เข้าพเจ้าได้ประสบสัมผัสระหว่างปริวาสน่าจะเป็นตัวแทนของพระส่วนใหญ่ในเวลานี้ได้ กล่าวคือเป็นพระบ้านหรือพระเมือง มีการศึกษาไม่สูงนักทั้งทางโลกและทางธรรม แต่ถนัดในเรื่องพิธีกรรมและการสวดมนต์

นอกจากจะเห็นอิทธิพลของบริโภคนิยมแล้ว ยังได้เห็นอิทธิพลของ “ไสยนิยม” ในหมู่พระ พระจำนวนไม่น้อยทั้งวันคุยแต่เรื่องวัตถุมงคล หลายรูปแขวนจตุคามรามเทพด้วยความรู้สึกโก้ เก๋ ขณะที่หลายรูปคุยเรื่องพลังจิตและการทายจิต งานปริวาสซึ่งควรมีบรรยากาศของการฝึกฝนขัดเกลาเพื่อให้ไม่พลั้งเผลอกับความผิดพลาด กลายเป็นบรรยากาศของการสังสรรค์ คล้ายสโมสรและรีสอร์ท ที่ใครๆ มาพักผ่อน พบปะเพื่อนฝูง ดูหนัง ฟังเพลง ส่องพระ เล่นหมากรุก ดูโทรทัศน์ หรือหาของอร่อยกินสุดแท้แต่ความลึกของกระเป๋า นี่เป็นอีกโลกหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าได้มารู้จัก และทำให้อดเป็นห่วงไม่ได้ว่าพุทธศาสนาของไทยจะเป็นอย่างไรในอนาคต ที่น่าคิดก็คือพระสงฆ์เหล่านี้เห็นด้วยกับการบัญญัติให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ คำถามก็คือพุทธศาสนาที่ท่านเหล่านี้เรียกเรื่อง เป็นอันเดียวกับพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงประกาศหรือไม่ ? ถ้าได้มาเห็นบรรยากาศในการปริวาสดังกล่าว ก็คงรู้คำตอบว่าคืออะไร และถ้าพุทธศาสนาตามแบบที่ท่านเหล่านี้เข้าใจ กลายมาเป็นศาสนาประจำชาติอย่างเป็นทางการ พุทธศาสนาจะดีขึ้นหรือแย่ลง คำตอบก็คงหาได้ไม่ยาก

นอกจากนี้แล้วความอยู่รอดของพระพุทธศาสนาสิ่งสุดท้ายก็คือพระวินัย เมื่อพระวินัยยังมีพระสงฆ์เคารพและปฏิบัติตามอยู่ トラบนั้นการเข้าปริวาสกรรมก็ยังถือว่าเป็นประโยชน์ เป็นทางรอดของสังฆกรรมประเภทนี้ เนื่องจากว่าทั้งครูบาอาจารย์ พระสงฆ์ กำลังบูรณาการณ ท่านเหมือนกันคือเข้าวัตรกรรม คือการช่อม เป็นการรักษาอาการป่วยของตนเอง ป่วยเพราะต้องอาบัติอันชั่วร้าย ความเป็นความตายในธรรมวินัยของพระอรียเจ้า เกิดการต้องอาบัติ สังฆาทิเสส แต่ยังไม่ถึงกับตาย เป็นการเจ็บไข้ เจียนตายในพระธรรมวินัยนี้ จึงมีชื่อว่า สังฆาทิเสส สำหรับความเป็นพระสงฆ์สำหรับผู้ที่ต้องอาบัติชนิดนี้ เหลือไว้ที่สงฆ์ ถ้าสงฆ์ไม่ยอมรับก็แสดงว่าตาย เพราะฉะนั้น ชีวิตความเป็นพระ เวลานั้นเดี๋ยวนี้ รู้ความสมบูรณ์ บูรณาการณ อยู่กับพระอาจารย์กรรม พระสงฆ์ที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสก็เลยมาสมัครให้ทำคณะสงฆ์ลงโทษ และเยียวรักษาให้หายจากอาบัติที่ตนล่วงละเมิดแล้ว อย่าถือว่าเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เพราะเรื่องปริวาสกรรมนี้เป็นเรื่องบูรณาการณ แห่งพระธรรมวินัยทั้งหมดเลยทีเดียว

ฉะนั้น พระธรรมวินัยนี้ จึงสำคัญมากสำหรับพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเกิดมากกว่า 2500 กว่าปี เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานไป ประเทศต่างๆ ที่มีพระพุทธศาสนา อย่างประเทศอินเดีย ปากีสถาน เนปาล ทิเบต รอบๆ จีนเขา หิมาลัย รอบๆ ปริณทลอินเดียอันเป็นแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนา สามารถกล่าวได้อย่างชัดเจนว่าตายกันหมดแล้ว ศาสนาพุทธหมดไปแล้ว ที่เหลือมาในโลกนี้คือประเทศไทย เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงในประเทศไทย เพราะพระสงฆ์ในประเทศไทยทุกยุคทุกสมัยมีจริยวัตรอันงดงามประพตตามหลักพระธรรมวินัยมาโดยตลอด

ด้วยความต้องการที่จะเปลื้องตนให้เป็นผู้บริสุทธิ์จากอาบัติสังฆาทิเสส 13 ข้อ เป็นกฎหมายอันหนักรลงมาจากปาราชิก เมื่อต้องสังฆาทิเสสแล้วปกปิดไว้ต้องอยู่ปริวาสกรรม ตามจำนวนวันที่ปกปิดไว้ แล้วอยู่มนต์อีก 6 ราตรี จากนั้นสงฆ์ 20 รูป จึงนำสวดอัพทานคล้ายกับวันบวชนั้นแหละ จึงจะพ้นโทษไปได้ ผู้อยู่ปริวาสกรรม จงทาความเพียรไปนะ เดินจงกรม ยืนภาวนาอดนอนผ่อนอาหาร ไปทากิจวัตรใดๆ ก็อย่าถือตัว จงเคารพนอบน้อมอย่าให้วาจาไปกระทบกระแทก แดกดันพระเถระนะ บาบจะไม่ตกไปขยันทันเพียรปิดกวาดเช็ดถูศาลาให้มันเรียบริ้อย ทาความดีล้างบาปมันจึงจะตกไป เราทาคุณงามความดี ผลก็ได้อยู่ดอกเป็นบุญนั้นแหละบุญก็เกิดขึ้น มากขึ้นๆ ผลสุดท้ายก็ชนะเอง นั้นแหละเมื่อครูบาอาจารย์ยกโทษให้แล้วเราก็กสบาย (หลวงปู่จันทา ถาวโร, 2555)

พอสรุปได้ว่า ทางออกหรือทางรอดของปริวาสกรรมในอนาคตของสังคมไทยอีสานนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับผู้จัดปริวาสกรรมว่ามีความรู้ความเข้าใจในหลักการเดิมหรือพุทธบัญญัติในเรื่องพระวินัยอย่างแท้จริงมากน้อยแค่ไหน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายพระวินัยด้วยการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพื่อความบริสุทธิ์ของผู้เข้าปริวาสกรรม อันจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการสืบอายุพระพุทธศาสนา แม้ผู้เข้าปริวาสกรรมเองก็ต้องถือพระวินัยเป็นใหญ่ ประพฤติปฏิบัติตามหลักการ และขั้นตอนของการออกจากอาบัติสังฆาทิเสสให้ถูกต้อง จึงจะทำให้ปริวาสกรรมในอนาคตเป็นที่ยอมรับของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อพระอาจารย์กรรม ผู้เข้าปริวาสกรรม และผู้ให้ความอุปถัมภ์ในการจัดปริวาสกรรม ที่สำคัญที่สุด ประโยชน์ก็จะเกิดแก่หลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาที่ยังมีผู้ดำรงรักษาไว้ให้คงอยู่กับโลกนี้อีกต่อไปตราบนานเท่านาน

บทสรุป

รูปแบบการเข้าปริวาสกรรมในอดีตของสังคมไทยอีสาน โดยมากจะเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล มีจุดมุ่งหมายเพื่อชำระล้างมลทิน ปลดเปลื้องอาบัติหนักที่มีโทษมากคือ อาบัติสังฆาทิเสสโดยตรง ภิกษุผู้อยู่ปริวาสกรรม จะหลีกเลี่ยงจากการคลุกคลีด้วยหมู่คณะไปอยู่แต่เพียงรูปเดียวในที่สงบสงัดเพื่อผลในการปลดเปลื้องตนเองจากอาบัติ มีการลงโทษแก่ภิกษุผู้เข้าปริวาสกรรมแล้ว ประพติตนออกนอกรอบแห่งพระธรรมวินัยข้อวัตรปฏิบัติอย่างชัดเจน ไม่มีการจัดพิธีกรรมอื่นๆ เช่น การ

บวชชีพรหมณ์ พุทธาภิเษกและการสะเดาะเคราะห์ เป็นต้นส่วนรูปแบบการเข้าปรีวากรรมในปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน จะเป็นการเข้าปรีวากรรมในลักษณะรูปแบบของบุญประเพณีทำกันเป็นหมู่คณะ มีจุดมุ่งหมายมากกว่าหนึ่งอย่างคือ ทั้งต้องการปลดเปลื้องอาบัติที่มีโทษมากและต้องการจะอบรมให้ความรู้ในข้อวัตรปฏิบัติพระธรรมวินัย และพระกรรมฐานแก่ พระภิกษุสงฆ์และประชาชนผู้สนใจ มีการประชาสัมพันธ์ให้พระภิกษุสงฆ์รวมทั้งประชาชนให้มาเข้าร่วมในบุญเข้าปรีวากรรมนี้ให้มากที่สุด เพื่อผลคือจะได้เป็นกำลังในการจรโลงและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ไม่มีบทลงโทษใด เป็นความประนีประนอม อะลุ่มอล่วยระหว่างกัน มีการจัดพิธีกรรมอื่น เช่น พิธีบวชชีพรหมณ์ พุทธาภิเษกและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้จุดมุ่งหมายในการเข้าปรีวากรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน มีการประชาสัมพันธ์ ด้วยป้ายโฆษณา ทางสถานีวิทยุ ภูมิภาค ส่วนสถานที่ที่ประกอบไปด้วยสถานที่เข้าปรีวากรรมของพระภิกษุที่เข้าปรีวากรรม สถานที่ปฏิบัติธรรมของอุบาสก อุบาสิกา กองอำนวยการจัดงาน ผาม หรือ ปะรำกลาง สถานที่พักของพระอาจารย์กรรม ห้องน้ำห้องส้วม โรงครัวชั่วคราว ส่วนวัตถุดิบของนั้นก็ประกอบไปด้วย โต๊ะหมู่บูชา ใ้มนต์ น้ำมนต์ ด้ายสายสิญจน์ ธงชาติและธงเสมาธรรมจักร ศาลเพียงตา ข้าวสารและอาหารแห้ง ธรรมมาสน์ อาสนะ เสื่อ หมอน สำหรับด้านบุคคลก็จะมี การจัดเตรียมวิทยากร การจัดเตรียมแต่งตั้งพระภิกษุสามเณรตลอดจนทนายทนายิกา พระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์กรรม ส่วนการกำหนดวันเวลานั้นตั้งแต่ออกพรรษาไปจนถึงก่อนเข้าพรรษา

กระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติในการเข้าปรีวากรรมในอดีตและปัจจุบันของสังคมไทยอีสาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนการประพาศปรีวากรรม ใช้เวลา 3 ราตรี เป็นอย่างต่ำ ประกอบด้วยขั้นตอนการขอปรีวากรรม กรรมวาจาจารย์สวดให้ปรีวากรรม การสมาทานปรีวากรรม การบอกปรีวากรรม การเก็บปรีวากรรม ส่วนขั้นตอนการประพาศมานัต ใช้เวลา 6 ราตรีเป็นอย่างน้อย ประกอบด้วยขั้นตอนการขอมานัต กรรมวาจาจารย์สวดให้มานัต การสมาทานมานัต การบอกมานัต การเก็บมานัต และขั้นตอนสุดท้ายคือการออกอ้อพทาน ประกอบด้วยขั้นตอนการสมาทานวัตรมานัต ก่อน แล้วตามด้วยการบอกวัตรมานัตอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วจึงขออ้อพทานจากหมู่สงฆ์ เพื่อให้สงฆ์สวดให้อ้อพทานคือเรียกเข้าหมู่ สงฆ์ก็จะให้การยอมรับว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เหมือนเดิม ในที่สุดทางออกหรือทางรอดของการเข้าปรีวากรรมในอนาคตของสังคมไทยอีสานนั้น ต้องอาศัยเหตุแห่งการบัญญัติสิกขาบทเดิม 10 ประการ เพื่อความอยู่รอดของคณะสงฆ์ในอนาคต และเป็นจุดยืนในการรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยต่อไป

ดังนั้น เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว การเข้าปรีวากรรมในอดีตเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อชำระล้างมลทิน ปลดเปลื้องอาบัติหนักที่มีโทษมากคือ อาบัติสังฆาทิเสสโดยตรง ภิกษุผู้อยู่ปรีวากรรมเองก็จะหลีกเลี่ยงจากการคลุกคลีด้วยหมู่คณะไปอยู่แต่เพียงรูปเดียวในที่สงบสงัดเพื่อผลในการปลดเปลื้องตนเองจากอาบัติ มีการลงโทษแก่ภิกษุผู้เข้าปรีวากรรมแล้วประพาศติดนอกรอบแห่งพระธรรมวินัยข้อวัตรปฏิบัติอย่างชัดเจน และไม่มีการจัดพิธีกรรมอื่นๆ เช่น การบวชชีพรหมณ์ พุทธาภิเษกและการสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น ของการเข้าปรีวากรรมในอดีตของสังคมไทยอีสาน ซึ่งแตกต่างจากการเข้าปรีวากรรมในปัจจุบันอย่างชัดเจน เพราะปัจจุบันจะเป็นลักษณะรูปแบบของบุญประเพณีทำกันเป็นหมู่คณะ มีจุดมุ่งหมายมากกว่าหนึ่งอย่างคือ ทั้งต้องการปลดเปลื้องอาบัติที่มีโทษมากและต้องการจะอบรมให้ความรู้ในข้อวัตรปฏิบัติพระธรรมวินัย และพระกรรมฐานแก่พระภิกษุสงฆ์และประชาชนผู้สนใจ มีการประชาสัมพันธ์ให้พระภิกษุสงฆ์รวมทั้งประชาชนให้มาเข้าร่วมในบุญเข้าปรีวากรรมนี้ให้มากที่สุด เพื่อผลคือจะได้เป็นกำลังในการจรโลงและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ไม่มีบทลงโทษใด เป็นความประนีประนอม อะลุ่มอล่วยระหว่างกัน มีการจัดพิธีกรรมอื่น เช่น พิธีบวชชีพรหมณ์ พุทธาภิเษกและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้จุดมุ่งหมายในการเข้าปรีวากรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล. (2532). *พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย*. กรุงเทพฯ: ปัญญา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *นิติศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระภานุพงศ์ อนุตโตโร (โคตรศรีกุล). (2555). *ศึกษาการอยู่ปรีวาสนกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท: กรณีศึกษาวัดสระพังทอง จังหวัดนครพนม*. (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาไพฑูล อุตถวิโส (วงศ์อำมาตย์). (2545). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์การประพจน์ฐานวิธีในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ. (2556). *การศึกษาการเข้าอยู่ปรีวาสนกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*. (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาสม สิริบุญโญ. (2539). *ปรีวาสนทำไม? ทำไมปรีวาสน?* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- พระมหาสมชัย รตนญาโณ. (2542). *ปรีวาสนกถา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2517). *วินัยมุข เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมพร พิมรัตน์. (2540). *ประเพณีบุญเข้าปรีวาสนกรรมอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- หลวงปู่จันทา ถาวโร. (2555). *พระวินัย 227 เทศน์ภาคปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศิลปะสยามบรรจภัณฑ์ และการพิมพ์จำกัด.